

VÄSTRA FINLANDS
MILJÖTILLSTÅNDSVERK

Helsingfors

Översättning

TILLSTÅNDSBESLUT

Nr 16/2004/3

17/2004/3

Dnr A) LSY-1998-Y-250

B) LSY-1995-Y-181

Givet efter anslag 28.5.2004

SÖKANDE

Öja fiskelag

TILLSTÅNDSHAVARE

Öjasjöns regleringsbolag

ÄRENDEN

- A. Yrkanden om ersättning för oförutsedda fiskeriekonomiska skador som eventuellt förorsakats av projektet för byggandet av Öjasjön.
- B. Slutsyn enligt 18 kap. vattenlagen som gäller byggandet av Öjasjön.

SÖKANDE.....	1
TILLSTÅNDSHAVARE.....	1
ÄRENDEN.....	1
ANTECKNING	1
ANHÄNGIGGÖRANDET AV ÄRENDENA.....	1
A. Öja fiskelags ansökan om ersättning och därom givna beslut	1
B. Öja fiskelags ansökan om hållande av slutsyn i ärendet angående byggandet av Öjasjön och vattenregleringen	2
Tillstånd för byggandet av Öjasjön.....	2
SLUTSYNEN	4
BEHANDLINGEN AV ÄRENDET VID SLUTSYNEN.....	4
Ärenden som skall behandlas	4
Beslut som gäller ärendet.....	5
Förrättningsmännens bedömning av hur bestämmelserna i tillståndet har verkställts.....	11
Förrättningsmännens bedömning av skadornas ersättningsbarhet.....	17
Förrättningsmännens förslag till ersättning och kompensation för skador	21
Förrättningsmännens förslag till ändring av bestämmelserna och till nya bestämmelser	23
TILL MILJÖTILLSTÅNDSVERKET RIKTADE ANMÄRKNINGAR, YRKANDEN OCH PÅPEKANDEN.....	25
TILLSTÅNDSHAVARENS BEMÖTANDE.....	31
FÖRRÄTTNINGSSINGENJÖRENS UTLÅTANDE OM ANMÄRKNINGARNA OCH BEMÖTANDET.....	32
ANTECKNING	33
MILJÖTILLSTÅNDSVERKETS AVGÖRANDE	33
Avgörande av huvudsaken.....	33
B. Ärendet angående slutsynen.....	33
A. Öja fiskelags ansökan om ersättning	35
Rättegångskostnader	35
Motivering	35
<i>lakttagandet av bestämmelserna .....</i>	<i>35</i>
<i>Förpliktelser som ändras.....</i>	<i>36</i>
<i>Andra förpliktelser .....</i>	<i>37</i>
<i>Skador.....</i>	<i>38</i>
<i>Rättegångskostnader .....</i>	<i>39</i>

Lagrum	39
Utlåtande om anmärkningar och yrkanden.....	39
SÖKANDE AV ÄNDRING	48
BESVÄRSANVISNING.....	49

**VÄSTRA FINLANDS
MILJÖTILLSTÅNDSVERK**

Helsingfors

Översättning
TILLSTÅNDSBESLUT

Nr 16/2004/3

17/2004/3

Dnr A) LSY-1998-Y-250

B) LSY-1995-Y-181

Givet efter anslag 28.5.2004

SÖKANDE

Öja fiskelag

TILLSTÅNDSHAVARE

Öjasjöns regleringsbolag

ÄRENDEN

A. Yrkanden om ersättning för oförutsedda fiskeriekonomiska skador som eventuellt förorsakats av projektet för byggandet av Öjasjön.
B. Slutsyn enligt 18 kap. vattenlagen som gäller byggandet av Öjasjön.

ANTECKNING

Västra Finlands miljötillståndsverk har 1.3.2000 inrättats i Västra Finlands vattendomstols ställe.

ANHÄNGIGGÖRANDET AV ÄRENDENA

A. Öja fiskelags ansökan om ersättning och därom givna beslut

Öja fiskelag har genom en ansökan som 1.2.1994 inkommit till Västra Finlands vattendomstol yrkat att de oförutsedda fiskeriekonomiska skador som invallningen av Öjasjön, vattenregleringen och vattenuttaget har förorsakat fiskelaget i Öjasjön och i havsområdet skall ersättas från och med år 1969.

Västra Finlands vattendomstol lämnade genom sitt 3.10.1996 givna beslut nr 81/1996/3 yrkandena angående skador som byggandet av uppdamningsbassängen förorsakat både på havs- och bassängområdet utan prövning till den del de redan hade avgjorts genom lagakraftvunnet beslut. Vattendomstolen ansåg emellertid att invallningen förorsakat försurning av vattnet i Öjasjön och till följd därav oförutsatta fiskeriekonomiska skador. Vattendomstolen konstaterade att den med anledning av nedannämnda ärende B 27.8.1996 hade förordnat att ärendet angående byggandet av sötvattenbassängen Öjasjön och vattenregleringen skall behandlas vid en slutsyn och bestämt att yrkandena angående de oförutsatta skadorna skall utredas vid nämnda slutsyn.

Vattenöverdomstolen upphävde genom sitt 19.9.1997 givna beslut nr 110/1997 vattendomstolens avgörande och återförvisade ärendet i dess helhet för handläggning vid den i vattendomstolens beslut nämnda slutsynen. Efter att slutsynen hade blivit förrättad skulle vattendomstolen i

samband med avgörandet av slutsynsärendet avgöra alla yrkanden som hade framförts i ärendet. Också yrkandena angående rättegångskostnaderna i vattendomstolen och vattenöverdomstolen återförvisades till vattendomstolen, som skulle avgöra dem i samband med slutsynsärendet.

Framförda yrkanden

Fiskelaget har yrkat att Outokumpu Oy, Kemira Oy och Karleby stad, vilka sedermera bildade Öjasjöns regleringsbolag, i egenskap av innehavare av de tillstånd som har beviljats av vattendomstolen 24.11.1969 och 7.9.1972 skall ersätta fiskelaget för de oförutsedda och tidigare icke reglerade skador som orsakats av projektet från och med år 1969 fram till dess vattendomstolen tar upp ärendet till behandling. Skadornas storlek har för Öjasjöns del under tiden 1968 - 1992 framförts vara minst 9 697 025 mk dvs. 387 881 mk/år. Skadorna för havsområdet har beräknats vara 621 400 mk/år och för åren 1968 - 1992 sammanlagt minst 15 535 000 mk. I samband med den muntliga förhandling som har hållits i ärendet har Öja fiskelag yrkat på ersättning för sina rättegångskostnader 136 148 mark jämte laga ränta. I vattenöverdomstolen har fiskelaget i första hand upprepat de skadeståndsyrkanden som det har framfört i vattendomstolen samt yrkat på ersättning för sina rättegångskostnader i vattendomstolen 136 148 mk och i vattenöverdomstolen 16 760 mark, bägge jämte laga ränta.

Högsta förvaltningsdomstolen har genom sitt 28.8.1998 givna beslut förkastat ansökan om besvärstillstånd i ärendet.

B. Öja fiskelags ansökan om hållande av slutsyn i ärendet angående byggandet av Öjasjön och vattenregleringen

Öja fiskelag har genom sin skrivelse som inkommit till Västra Finlands vattendomstol 19.6.1995 hänvisat till sin ovannämnda ansökan som inkommit till vattendomstolen 1.2.1994 samt till det bemötande som Kemira Oy, Outokumpu Oy och Karleby stad har gett om den. Fiskelaget har ansett att det vid en slutsyn kan utredas vilka av de föranledda skadorna som är tillståndsenliga och vilka oförutsedda, och vid den kan också ersättningarnas storlek beräknas och ett eventuellt brott mot tillståndsvillkoren utredas. På de grunder som fiskelaget har anfört har det yrkat att vattendomstolen skulle förordna att en slutsyn skall hållas i ärendet.

Efter att av Västra Finlands miljöcentral och Vasa landsbygdsnäringsdistrikt ha begärt utlåtanden i ärendet samt efter att däri ha förrättat muntlig förhandling tillsammans med det ärende som nämns i punkt A, förordnade vattendomstolen 27.8.1996 att en slutsyn skall hållas i ärendet angående byggandet av Öjasjön, vattenregleringen och avledandet av vatten.

Tillstånd för byggandet av Öjasjön

Byggandet av Öjasjön har grundat sig på Västra Finlands vattendomstols 24.11.1969 givna utslag nr 96/1969, varigenom Outokumpu Oy, Rikkihappo Oy och Gamlakarleby stad fick tillstånd för byggandet av sötvatten-

bassängen Öjasjön i anslutning till Larsmosjön, reglering av vattnets avrinning och avledande av vatten i Gamlakarleby stad samt i Karleby, Kronoby och Larsmo kommuner. Högsta förvaltningsdomstolen höll vattendomstolens utslag i kraft genom sitt 21.5.1970 givna utslag. Utslaget har delvis ändrats genom det av Västra Finlands vattendomstol 7.9.1972 givna utslaget nr 71/1972.

Öjasjön byggdes till sötvattenbassäng för industrins och Gamlakarleby stads vattenuttag genom att med dammar avskilja området från havet redan år 1968. Bassängen har en areal på ca 13 km² och består av vattenområdena Jouxfjärden, Bysundet, Träskminnsviken, Ängöfjärden och Bredviken. Vattenområdet har tidigare haft förbindelse med havet via sunden mellan Palma, Furuskär, Reipsö och Kilsund. I dammarna mellan Palma och Furuskär samt Reipsö och Kilsund byggdes båtslussar, av vilka man i den senare byggde en fiskväg år 1991. Med en kanal (längd 400 m, bredd 8 m och medeldjup ca 2 m) som grävdes över näset Gåsören förenades Öjasjön också med Larsmosjön (areal 73,0 km²) som tidigare hade avskiljts från havet genom invallning. Dessutom förenades Jouxfjärden och Bredviken med en kanal (längd ca 3 km) som vintern 1968 - 1969 grävdes via Kaskhusfjärden och Laxholmsgölen.

I tillståndet bestämdes det att vatten alltid skall avtappas från Öjasjön ut i havet när vattenytan vid flöde är 20 cm högre än det teoretiska medelvattenståndet i havet. Avtappningen kunde avslutas när höjdskillnaden mellan vattenytorna i bassängen och havet hade minskat till 2 cm eller vattenståndet i Öjasjön hade sjunkit till den nivå som från den 1 juni till avslutandet av flottningen var 5 cm högre än det teoretiska medelvattenståndet i havet och under andra tider av året 30 cm lägre än medelvattenståndet. När havsytan var i nivå med bassängens yta eller högre än den fick slussportarna hållas stängda.

Ur bassängen fick man ta vatten 86 400 m³/dygn dvs. i medeltal 1 m³/s. Den tunnel för vattenuttag som går från Furuskär skulle förses med rissel för att hindra fisk från att komma in i tunneln.

Byggandet av Öjasjön har också inverkat på hur vattenföringen fördelar sig i armarna i Kronoby ås nedre del. Kronoby å har ursprungligen i huvudsak runnit ut i havet längs den norra armen via Jouxfjärden och Bysundet. Till följd av andra vattendragskommissionens projekt för vattenstandsreglering i Kronoby ås nedre del började största delen av åvattnet strömma längs den södra armen ut i havet. I samband med byggandet av Larsmosjön år 1961 avdämades den norra armen helt för att hindra havsvattnet från att komma in i Larsmosjön. I samband med byggandet av Öjasjön avlägsnades dammluckorna som obehövligen, men vattenföringen var nu mindre än tidigare på grund av dammöppningens begränsande inverkan. Esse å, Purmo å och Kovjoki å som rinner ut i Larsmosjön inverkar också på vattenkvaliteten i Öjasjön, eftersom nästan hälften av det vatten som kommer in till Öjasjön härrör sig från Larsmosjön.

Vattenregleringen av Öjasjön, som byggts med tillstånd att inleda arbetena, började i april 1969 dvs. omkring ett halvt år innan vattendomstolen beviljade tillstånd för projektet.

SLUTSYNEN

Västra Finlands vattendomstol har 25.3.1997 på förslag av Västra Finlands miljöcentral förordnat dipl.ing. Juha Helin från Finlands miljöcentral till förrättningsingenjör vid ovannämnda slutsyn som det förordnats om 27.8.1996.

Till gode män vid slutsynen har förrättningsingenjören kallat Mauno Heikki Kola från Karleby och Stig Sandvik från Kronoby. På förrättningsingenjörens begäran har Västra Finlands miljöcentral 6.11.1997 förordnat överinspektör Pertti Seppänen från Nylands miljöcentral till sakkunnig vid förrättningen.

Slutsynen har beröringspunkter med den syneförrättning som gäller dammen i Kronoby ås norra arm. Västra Finlands vattendomstol har genom sitt 31.12.1998 givna beslut nr 96/1998/1, som gäller skador orsakade av invallningen av Larsmosjön efter år 1977, förordnat att ärendena angående behovet av att avlägsna den damm som byggts i Kronoby ås norra arm och ersättningarna för de av dammen orsakade skadorna skall behandlas som separata ansökningsärenden vid en syneförrättning. Vattendomstolen har förutsatt att syneförrättningen och slutsynen av Öjasjön skulle behandlas samtidigt. Vasa förvaltningsdomstol har genom sitt 5.4.2000 givna beslut nr 00/0018/2 bestämt att också de tidigare skadorna skall utredas. Beslutet vann laga kraft 28.12.2001, då högsta förvaltningsdomstolen förkastade ansökan om besvärstillstånd i ärendet.

Förrättningsmännen har 20.11.1998 gjort en terrängbesiktning över vilken ett protokoll har upprättats.

Sammanträden för slutsynen har hållits i Karleby och Kronoby 10.1.2002. Förrättningsmännens utlåtande har blivit färdigt 14.6.2002. Förrättningsmännens utlåtande och övriga handlingar har hållits tillgängliga i Karleby stad och Kronoby kommun 5.7 - 3.9.2002. Handlingarna har innan de gjordes tillgängliga sänts till Västra Finlands miljötillståndsverk och behöriga myndigheter. Anmärkningar, yrkanden och påpekanden eller utlåtanden skulle göras till miljötillståndsverket senast 3.9.2002.

BEHANDLINGEN AV ÄRENDET VID SLUTSYNEN

Ärenden som skall behandlas

Förrättningsmännen har inte behandlat den ansökan om ersättning för oförutsedda fiskeriekonomiska skador som avses i början av detta beslut i ärendepunkt A som en separat ansökan, utan som en del av slutsyns ärendet, eftersom den också annars ingår i de ärenden som skall behandlas vid slutsynen. Förrättningsmännen har konstaterat att miljötillståndsverket kan ge ett separat beslut i ärendet, om det anser att det är ändamålsenligt och att en separat ansökan kan ha betydelse med tanke på avbrytandet av preskriptionen av ersättningsyrkanden och på den tidpunkt då den ränta som bestäms på eventuella ersättningar börjar löpa.

Beslut som gäller ärendet

I förrättningsmännens utlåtande konstateras att vattendomstolens och besvärdomstolarnas beslut som givits om följande ansökningsärenden gäller ärendet:

1) Outokumpu Oy:s, Rikkihappo Oy:s och Gamlakarleby stads ansökan, som gäller byggande av Gamlakarleby bassäng eller Öjasjön i anslutning till Larsmosjön såsom sötvattenbassäng samt reglering av vattnets avrinning och avledande av vatten ur bassängen i Gamlakarleby stad samt i Karleby, Kronoby och Larsmo kommuner.

Västra Finlands vattendomstols utslag nr 96/1969, 24.11.1969

Utslaget angående projektet för byggandet av Öjasjön är det centralaste med tanke på slutsynen.

Högsta förvaltningsdomstolens utslag 21.5.1970

HFD höll vattendomstolens utslag nr 96/1969 i kraft.

2) Larsmo-Öjasjöns regleringsbolags ansökan om ändring av regleringen av Larsmo-Öjasjön och fastställande av regleringsbolagets stadgar.

Västra Finlands vattendomstols beslut nr 56/1996/3, 26.6.1996

Vattendomstolen ändrade regleringsföreskrifterna för Larsmo-Öjasjön och fastställde regleringsbolagets stadgar.

Vattenregleringen ändrades så att den tidigare bindningen till havsvattenståndet avlägsnades och Larsmo- och Öjasjöns vattenyta höjdes. Enligt förrättningsmännen begränsar beslutet de regleringsskador som skall behandlas vid slutsynen till tiden före 1.5.1998, då den nya vattenregleringen enligt tillståndet inleddes. Därefter är det mest ändamålsenligt att behandla de av vattenregleringen orsakade eventuella skadorna i samband med ansökningsärendet för översyn av villkoren i regleringstillståndet, så att behandlingen av ärendet skall vara likadan både för Öjasjöns och Larsmosjöns del. Ansökan för översyn av villkoren i regleringstillståndet skall lämnas in till miljötillståndsverket senast 30.6.2006.

Vattenöverdomstolens beslut nr 106/1997, 19.9.1997

Vattenöverdomstolen ändrade vattendomstolens beslut nr 56/1996/3 i fråga om avtappningen på så sätt att avtappning från Öjasjön ut i havet blev möjlig på ett av Västra Finlands miljöcentral godkänt sätt, ifall avtappningen var nödvändig för att förbättra vattenkvaliteten eller av någon annan motsvarande orsak. Avtappningen skulle utföras så att den naturliga vattenmängd som kommer från Öjasjöns avrinningsområde inte överskrids i väsentlig grad. Vattendomstolen förutsatte också att avtappningen från Öjasjön inte fick vara till förfång för vattenuttaget för allmännyttiga ändamål eller försämra förhållandena i Larsmosjön.

Högsta förvaltningsdomstolens beslut, liggare 1582, 28.8.1998

Högsta förvaltningsdomstolen beviljade inte besvärstillstånd i fråga om vattenöverdomstolens beslut 106/1997.

3) *Öja fiskelags ansökan om ersättning för oförutsedda fiskeriekonomiska skador som orsakats av invallningen av Öjasjön, vattenregleringen av och vattenuttaget från Öjasjön.*

Västra Finlands vattendomstols beslut nr 81/1996/3, 3.10.1996

I sitt beslut konstaterade vattendomstolen att man i samband med tillståndsärendet redan har behandlat och slutligt avgjort frågan om de skador som invallningen av Öjasjön förorsakat både på havs- och bassängområdet genom att fiskens vandring förhindrats, och övriga skador som direkt hänförde sig till invallningen. På denna grund lämnade vattendomstolen fiskelagets yrkanden utan prövning till den del de redan avgjorts på ett lagakraftvunnet sätt. Vattendomstolen konstaterade att invallningen har förorsakat oväntad försurning av vattnet i Öjasjön och till följd av den oförutsatta fiskeriekonomiska skador. Enligt beslutet har fiskelagets yrkanden angående oförutsatta skador inte slutligt avgjorts. Andra oförutsatta skador eller men ansåg vattendomstolen inte ha förorsakats av företaget.

Vattendomstolen förkastade stadens och bolagets påstående att yrkandena är preskriberade. Vattendomstolen förordnade att yrkandena angående oförutsatta skador skall utredas vid den slutsyn som domstolen 27.8.1996 hade förordnat skall hållas.

Vattenöverdomstolens beslut nr 110/1997, 19.9.1997, avgörandet var följande:

"Vattendomstolens avgörande att lämna fiskelagets yrkanden utan prövning på den grund att de blivit avgjorda medelst vattendomstolens lagakraftvunna utslag 24.11.1969 i tillståndsärendet upphävs.

Vattendomstolens avgörande att de fiskeriekonomiska skador och men, som förorsakats av försurning av vattnet i Öjasjön, inte förutsatts uppkomma vid beviljandet av tillståndet upphävs.

Vattendomstolens avgörande att fiskelagets yrkanden inte är preskriberade upphävs.

Ärendet återförvisas i dess helhet för handläggning vid den i vattendomstolens beslut nämnda 27.8.1996 förordnade slutsynen. Efter det att slutsynen har förrättats skall vattendomstolen avgöra alla i detta ärende framförda yrkanden i samband med avgörandet av slutsynsärendet."

Motiveringarna till vattenöverdomstolens avgörande var följande:

”Enligt tillståndsvillkor 14) gällande förebyggande av de fiskeriekonomiska skador, som regleringsföretaget förorsakar, har det i vattendomstolens utslag 24.1.1969 förordnats att tillståndshavarna skall vidta undersökningar samt anskaffa och förverkliga en plan för fiskbeståndets skyddande i Öjasjön. Det förutsattes att de fiskeriekonomiska skadorna i Öjasjön skulle vara temporära och möjliga att åtgärda med fiskevård. Tillståndshavarna har i tillståndsvillkor 15) ålagts att utbetala årligen ersättningar tills det man genom åtgärder i fiskevårdsplanen nått resultat. Enligt andra stycket i tillståndsvillkor 17) är tillståndshavarna ansvariga för av företaget förorsakad skada, men och annan förlust av förmån.

Ersättningsskyldigheten har således gjorts beroende av huruvida fiskevårdsplanens förverkligande ger resultat. Vid den muntliga förhandlingen i vattendomstolen har regleringsbolaget uppgett att det fortsättningsvis årligen utbetalar i ersättning till fiskelagen 6 000 mark.

På dessa grunder konstaterar vattenöverdomstolen med hänvisning till nämnda tillståndsvillkor att frågan om förebyggande och ersättande av de av företaget eventuellt förorsakade fiskeriekonomiska skadorna inte blivit slutligt avgjord och att dessa tillståndsvillkor är avsedda att vara i kraft endast temporärt.

Preskription av ersättningsyrkandena

Jämlikt 2 kapitlet 27 § 2 momentet vattenlagen (L 264/1961) skall den, som lidit förlust av förmån inom tio år eller inom i det utslag där tillstånd till byggandet meddelades utsatt längre tid efter det att byggnadsarbetet slutförts, anhängiggöra sina yrkanden med ansökan hos vattendomstolen. Ansökan bör innehålla tydliga yrkanden med motivering.

Den Öja fiskelags påminnelsekrift som vattendomstolen hänvisat till innehåller inga entydiga yrkanden och kan därför inte anses som i sagda lagrum åsyftad ansökan.

Yrkandena på ersättning för de oförutsedda skador som själva invallningen har förorsakat kan således vara preskriberade förutom till den del de gäller i sista meningen i förenämnda 2 moment avsedda skador som eventuellt förorsakats av anläggningens ras eller annan oförutsedd anledning.

Regleringen i syfte att leda vatten från Öjasjön samt vattenuttaget är däremot till sin natur kontinuerlig och föränderlig verksamhet. Regleringen och vattenuttaget kan förorsaka nya skador vilka inte kunnat förutses då tillståndsärendet avgjordes. Stadgandena i 2 kapitlet 27 § vattenlagen (L 264/1961) kan således inte tillämpas på dessa. På preskriptionen av yrkanden på ersättning för sådana oförutsedda skador, som förorsakats av reglering och vattenuttag som skett enligt tillståndsvillkoren,

skall däremot tillämpas den allmänna tio års preskriptionstiden. De allmänna stadgandena om preskription tillämpas även på preskription av yrkanden på ersättning för de skador som förorsakats av den påstådda regleringen i strid mot tillståndsvillkoren. Preskriptionstiden kan avbrytas genom att gäldenären bevisligen erinras om skadeståndsskyldigheten. Fiskelagets yrkande gällande ersättning för skador, som uppstått tio år förrän detta mål anhängiggjorts kan således vara preskriberat, såvida inte fiskelaget visar att det genom att ha erinrat tillståndshavarna om skadeståndsskyldigheten inom 10 års tid före anhängiggörandet avbrutit preskriptionen.

Skador föranledda av invallningen och regleringen kan inte åtskiljas från varandra i det här skedet av målets behandling. Fiskelaget har tillfälle att vid ärendets fortsatta behandling vid slutsynen och i vattendomstolen lägga fram bevis om eventuella tidigare påminnelser om skadeståndsskyldigheten. Fördensskull tar vattenöverdomstolen inte omedelbart närmare ställning till preskriptionsfrågan.

Utlåtande gällande orsaken till de fiskeriekonomiska skadorna

Vattendomstolen har inte avgjort målet omedelbart utan överfört det till slutsynen. Det kan vid slutsynsförrättningen tillkomma nytt bevismaterial om de eventuella skadornas storlek och orsaken till dem. Därför är det för tidigt att i detta skede ta ställning till om de fiskeriekonomiska skadorna enbart förorsakats av försurning av vattnet.”

Högsta förvaltningsdomstolens beslut, liggare 1583, 28.8.1998

Högsta förvaltningsdomstolen beviljade inte besvärstillstånd i fråga om vattenöverdomstolens beslut nr 110/1997.

Enligt förrättningsmännen kan en separat ersättningsansökan ha betydelse i slutsynsärendet med tanke på avbrytandet av preskriptionen av ersättningsyrkanden och på den tidpunkt då den ränta som bestäms på eventuella ersättningar börjar löpa.

4) Lars Tjärus ansökan om handräckning mot Öjasjöns regleringsbolag

Vattendomstolens beslut nr 82/1996/3, 3.10.1996

I sitt beslut ansåg vattendomstolen att Öjasjöns regleringsbolag har försummat den förpliktelse som påförts i tillståndsvillkor 10) i utslag nr 96/1969 som gäller vattenregleringen av sjön, att dagligen föra bok över vattenstånden och att låta avtappa vatten via Öjasjöns båtslussar på det sätt som framförs i tillståndsvillkor 9). Enligt beslutet har avtappningen inletts först när sjöns vattenyta tidvis har legat avsevärt högre än det som framförs i tillståndsbestämmelsen. Vattendomstolen ålade regleringsbolaget vid vite om 100 000 mk att följa nämnda bestämmelser. I sitt beslut konstaterade vattendomstolen att det till övriga delar utreds hur tillstånds-

utslaget och villkoren i det har efterföljts i den slutsyn som det redan tidigare har förordnats att skall hållas.

Vattenöverdomstolens beslut 107/1997, 19.9.1997

Vattenöverdomstolen upphävde det åläggande som påförts i vattendomstolens beslut 82/1996/3 att vid vite iaktta tillståndsvillkor 9) i regleringstillståndet, och befriade regleringsbolaget till denna del från vitet. Vattenöverdomstolen ansåg det dock vara utrett att regleringsbolaget har försummat den förpliktelse som påförts i tillståndsvillkor 10) om att dagligen föra bok över vattenstånden. Vattenöverdomstolen sänkte vitet till 20 000 mk.

I motiveringarna till beslutet konstaterade vattenöverdomstolen att eftersom den flödestid som avses i tillståndsvillkor 9) i vattendomstolens 24.11.1969 givna utslag är obestämd, kan ingen noggrann bedömning göras. Fastän avtappningarna i någon mån också skulle ha avvikit från tillståndsvillkoret, har avtappningarnas inverkan inte kunnat ha någon betydelse, eftersom de obligatoriska avtappningarna enligt tillståndsvillkoret endast gäller vid flöde och en situation då sjön är över 20 cm högre än det teoretiska medelvattenståndet i havet. Sedan våren 1994 har avtappningarna gjorts via fiskvägen vid Reipsö. Dessutom har det sedan år 1992 genomförts extra avtappningar i syfte att förebygga alg- och skabbolägenheter. I ärendet har det inte heller i övrigt framkommit något sådant som skulle visa att regleringsbolaget har brutit mot tillståndsvillkoren.

Högsta förvaltningsdomstolens beslut, liggare 1581, 28.8.1998

Högsta förvaltningsdomstolen beviljade inte besvärstillstånd i fråga om vattenöverdomstolens beslut nr 107/1997.

Förrättningsmännen har konstaterat att handräckningsärendet är slutbehandlat, varför det i slutsynen inte tas separat ställning till handräckningsärendet. Vid slutsynen skall det emellertid tas hänsyn till motiveringarna till besluten och till de olägenheter som eventuellt har förorsakats av underlåtenheten att föra skötseljournal.

5) Oy Wilh. Schauman Ab:s ansökan om byggande av Larsmo konstgjorda bassäng samt ledande av vatten därifrån till sökandens industriområde för att förbrukas som vätska och till staden Jakobstad för samhällets allmänna förbrukning, i staden Jakobstad samt Pedersöre, Larsmo, Öja och Kronoby kommuner.

Vattendragskommissionens utslag nr 29/1961, 28.6.1961

Vattendragskommissionen beviljade tillstånd för projektet.

6) Ansökan om fastställande av stadgarna för Öjasjöns regleringsbolag.

Västra Finlands vattendomstols utslag nr 97/1969, 24.11.1969

Vattendomstolen fastställde stadgarna för Öjasjöns regleringsbolag.

7) *Ansökan om partiell ändring i det 24.11.1969 givna utslaget om byggandet och regleringen av Öjasjön samt om det ledande av vatten som sker från bassängen i Gamlakarleby stad samt i Karleby, Kronoby och Larsmo kommuner.*

Västra Finlands vattendomstols utslag nr 71/1972, 7.9.1972

Vattendomstolen ändrade delvis sitt tidigare givna utslag nr 96/1969. Ändringen gällde huvudsakligen en ökning av det vatten som leds genom tunneln mellan Öjasjön och Yxpila med 5 m³/s till Outokumpu Oy:s och Rikkihappo Oy:s industrianläggningar under de tider då det från Larsmosjön tappas vatten ut i havet enligt vattendragskommissionens utslag nr 29/1961 åtminstone genom en utskovslucka.

Högsta förvaltningsdomstolens utslag 29.11.1973

Högsta förvaltningsdomstolen höll vattendomstolens utslag nr 71/1972 i kraft.

8) *Oy Wilh. Schauman Ab benämnda bolags ansökan om partiell ändring av vattendragskommissionens 28.6.1961 givna utslag angående Larsmosjön och det avledande av vatten som sker ur den i staden Jakobstad m.fl. kommuner.*

Västra Finlands vattendomstols utslag nr 109/1974, 31.10.1974

Vattendomstolen ändrade delvis vattendragskommissionens 28.6.1961 givna utslag nr 29/1961 angående byggandet av Larsmosjön och vattenuttaget på så sätt att Oy Wilh. Schauman under åren 1975-1977 fick leda en del, dock högst 2 m³/s, av den 5 m³/s stora vattenmängd som bolaget och staden Jakobstad har fått leda från Larsmosjön, via Öjasjöns bassäng och tunneln till de industrianläggningar som har tillstånd att leda vatten från Öjasjön och med vilka man har kommit överens därom.

Västra Finlands vattendomstols utslag nr 21/1978 B, 3.3.1978

Vattendomstolen förlängde ovannämnda tillstånd till att gälla tills vidare, dock högst till slutet av år 1982.

Västra Finlands vattendomstols utslag nr 33/1982/C, 2.6.1982

Vattendomstolens förlängde ovannämnda tillstånd till att gälla tills vidare och högst till dess att det i vattendomstolens utslag om regleringen av Larsmo- och Öjasjön eventuellt har beslutats på annat sätt om saken.

9) *Vattenstyrelsens och Öjasjöns regleringsbolags ansökan om partiell ändring av det 24.11.1969 givna utslaget om byggandet och regleringen av Öjasjön och om det ledande av vatten som sker ur bassängen i Karleby och Jakobstads städer samt Pedersöre, Kronoby och Larsmo kommuner.*

Västra Finlands vattendomstols utslag nr 7/1985/2, 16.5.1985

Vattenstyrelsen och Öjasjöns regleringsbolag hade gemensamt år 1974 ansökt om tillstånd för ändring av Larsmo-Öjasjöns reglering. Vattendomstolen förkastade ansökan för regleringsbolagets del och återförvisade ärendet för vattenstyrelsens del till en kompletterande syneförrättning.

Västra Finlands vattendomstols utslag nr 5/1990/2, 30.1.1990

Efter att vatten- och miljöstyrelsen hade återkallat ansökan lämnade vattendomstolen ärendet därhän.

10) Norra svenska fiskeområdets ansökan om byggande av fiskvägar i Larsmo- och Öjasjön i Larsmo kommun och Karleby stad.

Västra Finlands vattendomstols utslag nr 19/1990/3, 21.3.1990

Vattendomstolen gav för Öjasjöns del tillstånd att bygga en fiskväg i båtslussen vid Reipsö och att 1.4 - 15.6 och 1.9 - 31.12 leda dit vatten 0,5 – 1,5 m³/s på så sätt att iakttagandet av gällande utslag om regleringen av Larsmo-Öjasjön inte i onödan försvåras.

Förrättningsmännens bedömning av hur bestämmelserna i tillståndet har verkställts

Förrättningsmännen har i sitt utlåtande grupperat bestämmelserna om Öjasjön i vattendomstolens och fullföljdsdomstolarnas utslag och beslut enligt 73 § vattenförordningen, och granskat hur bestämmelserna har iakttagits.

1. Anordningar och anläggningar

Enligt den uppfattning som förrättningsmännen har fått vid terrängbesiktningen har dammarna, båtslussarna, vattenfåran mellan Larsmosjön och Bredviken, broarna och vattenledningstunneln byggts enligt tillståndsvillkoren 1), 2), 5), 6) och 7) i vattendomstolens utslag nr 96/1969.

2. Anordnings- och åtgärdsförpliktelser för att minska eller förhindra men.

Flottning

Förrättningsmännen har konstaterat att Västra Finlands vattendomstol har upphävt flottningsstadgan för Kronoby å genom sitt utslag nr 92/1993/3, givet 24.11.1993. Tillståndsvillkor 3) i utslag nr 96/1969/3 angående flottningens virket är således onödigt och borde strykas i tillståndsbestämmelserna.

Bevarande av vintervägen

Enligt förrättningsmännen är det möjligt att färdas över dammen på det ställe som nämns i tillståndsvillkor 4) till exempel med snöskoter och något annat passagebehov finns det uppenbarligen inte. Några problem i detta avseende har det inte förekommit enligt den uppfattning som förrättnings-

männen har fått. Den förpliktelse som påförts i tillståndsvillkor 4) om att bevara vintervägen har således till denna del uppfyllts.

Plan för vård av fiskbeståndet

Tillståndsvillkor 14) i vattendomstolens utslag nr 96/1969 angående byggandet av Öjasjön är följande:

"14) Sökandena bör för förebyggande de skador företaget förorsakar på fiskbeståndet omedelbart vidtaga med undersökningar för att klarlägga förändringarna av vattenkvaliteten och växtförhållandena på av lantbruksstyrelsen godkänt sätt. Senast före utgången av år 1973 bör sökandena på sin bekostnad anskaffa en plan för fiskbeståndets skyddande i Öjasjön, samt delta i dess verkställande från och med det ifrågasvarande vårdplan blivit färdig tillsvidare med tiotusen (10 000) mark i året."

Förrättningsmännen har utgående från sakkunnige Pertti Seppänens utlåtande och till buds stående handlingar konstaterat att tillståndshavaren har låtit uppgöra det limnologiska kontrollprogram som förutsatts i tillståndsvillkor 14), vilket har godkänts av vattenstyrelsens byrå för vattenforskning 24.2.1971 med vissa kompletteringar. Granskning och godkännande av kontrollprogram hade nämligen överförts från jordbruksstyrelsen till den år 1970 inrättade vattenstyrelsen. Sedermera har kontrollprogrammet tidvis ändrats och kompletterats på av tillsynsmyndigheten godkänt sätt. Dessutom har det gjorts särskilda utredningar. Förrättningsmännen har således ansett att kontrollen har genomförts enligt tillståndsvillkor 14).

Det har rått oklarhet om hur vårdplanen har tillställts ministeriet. Av sakkunnige Pertti Seppänens utlåtande framgår det att ministeriet har nämnt vårdplanen i sitt brev som sänts 26.3.1976 till fiskarförbundet Pohjanmaan Kalastajaseurojen Liitto, i vilket förbundet uppmanades att tillsammans med dem som lidit men uppgöra ett på vårdplanen baserat skötsel förslag om hur åliggandepengarna skall användas för att vårda fiskstammarna i Öjasjön. De till buds stående åliggandepengarna uppgick då till 30 000 mark dvs. i tillståndsvillkoret bestämda 10 000 mk per år hade betalats sedan vårdplanen blev färdig. Sedermera hade summan indexbundits och utgjorde 32 000 mark år 1999. Den har betalats årligen till jord- och skogsbruksministeriet och har numera karaktären av fiskerihushållningsavgift. Pengarna har använts bl.a. till utplanteringar och senare till undersökningar om Öjasjön.

I vårdplanen hade det konstaterats att det skett en drastisk nedgång i det fiskeriekonomiska tillståndet i vattendraget och att det knappast var möjligt att förbättra situationen med utplanteringar. Utplanteringar föreslogs endast av försöksnatur sedan tillståndet i vattendraget eventuellt blivit bättre. Fiskevattnens ägare hade föreslagits bli ersatta för skadorna. De ålagda utplanteringarna hade inletts år 1981 och avslutats som resultatlösa år 1988. Förrättningsmännen har ansett att tillståndshavaren har uppfyllt förpliktelsen i tillståndsvillkor 14) också i fråga om vårdplanen för

fiskbeståndet: en vårdplan hade gjorts, tillställts myndigheten och den för genomförandet av vårdplanen bestämda summan hade med indexjustering betalats årligen.

Förrättningsmännen har dock i den punkt i utlåtandet som gäller Öja fiskelags ersättningsärendet ansett att utgående från ordalydelsen i bestämmelserna och vattenöverdomstolens beslut nr 110/1997 var tillståndsvillkoret angående förhindrande av fiskeriekonomiska skador avsett bara som temporärt dvs. dessa frågor har inte ännu slutligt avgjorts. Således skulle saken försättas i skick vid slutsynen.

Tryggande av vattenkvaliteten

Tillståndsvillkor 18) i utslaget om byggandet av bassängen är följande:

”Sökandena är skyldiga att ombesörja, att vattenkvaliteten i Öjasjön inte kommer att menligt försämrats på grund av företaget.

Sökandena bör utföra observationer angående förändringarna av vattenkvaliteten och företagets inverkningar i vattendraget enligt föreskrifter av Gamlakarleby lantbruksingenjörskamrat.”

Bestämmelsen var enligt förrättningsmännen av informativ natur dvs. tillståndshavaren ålades att med till buds stående medel minska de skadliga verkningarna av projektet så effektivt som möjligt, vilket förutsätts till exempel i 2 kap. 3 § vattenlagen. Även om vattendomstolen kunde se de menliga följderna av projektet redan vid avgörandet, är det sannolikt att man inte trodde att de skulle förbli så kraftiga. Sätten att minska olägenheterna har varit få, vilket stöds bl.a. av den ställning som man i vårdplanen för fiskbeståndets skyddande har tagit i fråga om förnuftigheten i utplanteringar. Enligt förrättningsmännens åsikt vore det också skäl att ändra ordalydelsen i tillståndsvillkoret på så sätt att tillståndshavarna skulle kunna åläggas att delta i kostnaderna för projekt som syftar till att förbättra Öjasjöns tillstånd.

Andra stycket i tillståndsvillkoret gäller kontrollen. Kontrollen har enligt förrättningsmännen genomförts på det sätt som förutsätts i tillståndet.

Tryggande av omgivningens trivsel

Enligt förrättningsmännen har projektet genomförts enligt tillståndsvillkor 19) angående byggandet av bassängen på så sätt att byggresterna har avlägsnats från byggplatserna och deras omgivning samt deponeringsområdena för grävmassor har ställts i tillbörligt skick. Byggplatserna har smulit väl in sin omgivning.

3. Bestämmelser som gäller nyttjandet

Bestämmelserna i följande utslag hänför sig till vattenuttaget:

a) Västra Finlands vattendomstols utslag nr 96/1969 tillståndsvillkor 8) är följande:

"Sökandena får avleda vatten via tunneln tills vidare sammanlagt högst 86 400 m³ i dygnet eller i medeltal 1 m³/s. Avledandet av vatten får inledas redan förrän de i detta utslag förutsatta arbetena blivit färdiga."

b) Vattendomstolen har genom sitt utslag nr 71/1972 utökat ovannämnda tillståndsvillkor 8) med följande två nya moment:

"Under de tider, då från Larsmosjön i enlighet med tillståndsvillkor 8) i vattendragskommissionens tillståndsutslag givet 28 juni 1961 angående densamma, avtappas vatten i havet åtminstone genom ett utskov, får från Öjasjön genom tunneln mellan Öjasjön och Yxpila ledas vatten utöver vad som i första moment av detta tillståndsvillkor stadgas högst 5 m³/s för att användas som kylvatten vid Outokumpu Oy:s och Rikkihappo Oy:s industri- anläggningar ifall icke avtal som gjorts eller senare kommer att göras mellan parterna förutsätter ledande av en mindre vattenmängd. Ledandet av vattnet bör ordnas så, att avvikelse inte sker från bestämmelserna angående sötvattenbassängerna Larsmosjön och Öjasjön. Ifall ledandet av i detta moment avsett kylvatten skulle förorsaka menliga förändringar i vattenhöjden eller andra menliga följder, bör ledande av kylvatten i tillräcklig mån begränsas. Ärende angående detta kan vid behov medelst ansökan bringas till vattendomstolens handläggning."

"De som använder kylvatten äger inte rätt till ersättning för den inskränkning av möjlighet att leda vatten, som kan bero av reglering eller förändring av vattenflödet i det vattendrag som utmynnar i sötvattensbassängen."

c) Västra Finlands vattendomstol har genom sitt utslag nr 109/1974 ändrat utslaget så att Oy Wilh. Schauman Ab benämnda aktiebolag har beviljats tillstånd att under åren 1975-1977 leda en del, dock högst 2 m³/s, av den 5 m³/s stora vattenmängd som nämnda bolag och staden Jakobstad har fått leda från Larsmosjön, via Öjasjöns bassäng och tunneln till de industri- anläggningar, vilkas ägare har tillstånd att leda vatten från Öjasjön och med vilka det har avtalats om ledande av vatten.

d) Västra Finlands vattendomstol har genom sitt utslag nr 21/1978 B förlängt ovannämnda tillstånd till att gälla tills vidare, dock högst till utgången av år 1982.

e) Västra Finlands vattendomstol har genom sitt utslag nr 33/1982/C ändrat ovannämnda tillstånd till att gälla tills vidare och högst till dess att det i vattendomstolens utslag om regleringen av Larsmo- och Öjasjön eventuellt har beslutats på annat sätt om saken.

Förrättningsmännen har konstaterat att under åren 1984-1986 har de genomsnittliga vattenuttagsmängderna (1,12 – 1,35 m³/s) varit något större än vad som bestämdes i det utslag som härrör sig från år 1969. Det har dock inte till alla delar varit fråga om en åtgärd som strider mot tillståndet, eftersom vattenuttaget med stöd av utslagen nr 71/1972, 109/1974, 21/1978/B och 33/1982/C också har kunnat vara större än 1 m³/s. Från år 1987 har vattenuttagsmängderna varit bara 0,40 – 0,68 m³/s. De har varit relativt jämna, till exempel år 1997 var den genomsnittliga vattenuttagsmängden 0,60 m³/s och den största dygnsmängden 0,64 m³/s. De senaste åren har det inte funnits något behov av att tillämpa de ovannämnda utslagen b) - e).

Vattenreglering

Tillståndsvillkor 9) i Västra Finlands vattendomstols utslag nr 69/1969 är följande:

”Portarna i båtslussen mellan Reipsö och Kilsund bör för vattenavtappning hållas öppna alltid då vattenståndet i Öjasjön vid flöde är minst 20 cm ovanför det teoretiska medelvattenståndet i havet, och portarna får stängas då höjdskillnaden mellan vattenytorna i bassängen och havet minskat till 2 cm eller vattenståndet i Öjasjön sjunkit till den nivå, vilken räknat från den 1 juni till avslutandet av flottningen är 5 cm högre än det teoretiska medelvattenståndet i havet, och vid andra tider av året 30 cm lägre än sagda medelvattenstånd. Slussportarna behöver icke öppnas i nämnda syfte då havsvattenytan vid slussen är i jämnhöjd med bassängens vattenyta eller högre än den. Vid behov kan även den sluss som skall göras mellan Palma och Furuskär, användas för vattenavtappning. Slussportarna bör dock stängas då båttrafiken det kräver.”

Förrättningsmännen har konstaterat att enligt handlingarna har vattenregleringen i huvudsak skötts via Larsmosjön genom att man öppnat luckorna vid Hästgrundet och Gertruds. Slussluckorna i Öjasjön vid Reipsö och Palma har öppnats närmast då när kapaciteten inte har räckt till vid utskovsluckorna vid Hästgrundet och Gertruds. Före maj år 1998 har vattenstånden antecknats under avtappningsdagarna vid slussarna vid Reipsö och Palma.

Förrättningsmännen har ansett att vattenregleringen har skötts i överensstämmelse med andan i tillståndsvillkoren. Avvikelserna från bestämmelserna i tillståndsvillkoren har varit små och varat bara någon dag. En del av avvikelserna har skett i situationer då havsvattnet har hållit på att stiga och portarna stängts på förhand för att hindra havsvattnet från att komma in.

Förrättningsmännen har hänvisat till vattenöverdomstolens beslut nr 107/1997, som gäller Lars Tjårus anhållan om handräckning gentemot Öjasjöns regleringsbolag. I motiveringarna till beslutet har vattenöverdomstolen konstaterat att den flödestid som avses i tillståndsvillkor 9) i det utslag som vattendomstolen givit 24.1.1969 är obestämmd. Även om avtapp-

ningarna i någon mån skulle ha avvikit från tillståndsvillkoret, har avtappningarnas inverkan inte kunnat ha någon betydelse, eftersom de obligatoriska avtappningarna enligt tillståndet endast gäller vid flöde och en situation då sjön är över 20 cm högre än det teoretiska medelvattenståndet i havet. Enligt vattenöverdomstolens beslut har det inte heller i övrigt i ärendet framkommit något sådant som skulle visa att regleringsbolaget har brutit mot tillståndsvillkoren.

Projektet har enligt förrättningsmännens utlåtande genomförts också på det sätt som förutsatts i tillståndsvillkor 11) dvs. de permanenta höjderna har jämförts med N_{60} -nivån. Vattenregleringen av Öjasjön har skötts enligt tillståndsvillkor 13) genom försorg av Öjasjöns regleringsbolag fram till 1.5.1998, då Larsmo-Öjasjöns regleringsbolag började med regleringen.

4. Ersättningar

I fråga om utbetalningen av de avgifter och ersättningar som avses i tillståndsvillkoren 15) och 16) i tillståndet för byggandet av bassängen har några missförhållanden i och för sig inte kommit till förrättningsmännens kännedom. Inte heller i fråga om hur de skador som förorsakats av arbetets utförande som avses i tillståndsvillkor 17) eventuellt har ersatts.

Förrättningsmännen har med stöd av ordalydelsen i tillståndsvillkoren och av vattenöverdomstolens beslut nr 110/1997 ansett att tillståndsvillkoren angående ersättande och förhindrande av fiskeriekonomiska skador hade avsetts enbart som temporära dvs. dessa frågor har inte ännu slutligt avgjorts. Tillståndsvillkor 15) i utslaget som gäller byggandet av Öjasjön är följande:

”Till dess man genom de åtgärder som avses i den i föregående tillståndsvillkor åsyftade planen för fiskbeståndets skyddande når utsatt resultat, bör sökandena utbetala ersättning för skador på och men för fisket sextusen (6 000) mark i året räknat från arbetenas påbörjande så, att till Kronoby fiskelag bör erläggas 1 309 mark, till Kvikant fiskelag 930 mark, till Öja fiskelag 3 095 mark samt till Finska staten 666 mark i året.

Ersättningen bör utbetalas årligen under januari månad. Under åren 1969 och 1970 bör ersättningarna dock utbetalas med därå löpande vederbörande sex (6) procents årlig ränta omedelbart efter det detta utslag vunnit laga kraft.”

5. Kontroll av vattenförhållandena

Enligt förrättningsmännens uppfattning har vattenkvaliteten kontrollerats enligt tillståndsvillkor 18), ändrat av vattendomsstolen i utslag nr 71/1972.

Vid terrängbesiktningen har förrättningsmännen konstaterat att peglarna vid båtslussen mellan Reipsö och Kilsund hade korrigerats enligt kraven i tillståndsvillkor 10) i vattendomsstolens utslag nr 96/1969.

6. Underhåll av konstruktioner, anordningar och bäddar

Några missförhållanden angående saken har inte kommit till förrättningsmännens kännedom. Underhållet har varit i enlighet med tillståndsvillkor 12) i vattendomstolens utslag nr 96/1969.

7. Tidsfrist för projektets genomförande

Byggnadsarbetena var färdiga i huvudsak redan innan vattendomstolen gav tillstånd. Projektet har således blivit färdigt i god tid före den tidsfrist som satts i tillståndsvillkor 21) i vattendomstolens utslag 96/1969.

8. Övriga bestämmelser

Förrättningsmännen har inte fått kännedom om några missförhållanden gällande avtal, hänförande sig till tillståndsvillkor 20) i tillståndet för byggandet av bassängen. Detsamma gäller den ändring som vattendomstolen genom sitt utslag nr 71/1972 har gjort i villkoret, enligt vilken regleringsbolaget och dess delägare bör fullgöra av dem i ärendet ingångna avtal och givna förbindelser.

Fastän byggarbetena i huvudsak var färdiga redan innan vattendomstolen gav tillstånd, har det emellertid inte anmälts om slutförandet på det sätt som förutsatts i tillståndsvillkoren 22) och 23) i tillståndet för byggandet av bassängen. Syftet med anmälan om slutförande är att möjliggöra att vid behov förordna om slutsyn i ärendet, definiera begynnelsestidpunkten för preskribering av oförutsedda skador och vara ett hjälpmedel vid övervakningen av huruvida projektet i huvudsak har genomförts inom utsatt tid och också annars enligt tillståndet. Anmälan om slutförande är således viktig till exempel vid bedömningen av huruvida eventuella oförutsedda skador är preskriberade. Med beaktande av innehållet i vattenöverdomstolens beslut nr 110/1997 som vunnit laga kraft har förrättningsmännen emellertid ansett att de konstaterade bristerna inte längre har någon betydelse i detta ärende.

Förrättningsmännens bedömning av skadornas ersättningsbarhet

Begränsningar

Förrättningsmännen har i sitt utlåtande angående slutsynen definierat de omständigheter som inverkar på olika skadors ersättningsbarhet och preskription på följande sätt:

a) Skador som varit kända. Sådana skador som vattendomstolen har känt till vid avgörandet, men som uppskattats vara för små eller till omfattningen betydelselösa, ersätts inte. Skador som har lämnats för att slutligt avgöras senare, ersätts på det sätt som förutsatts i beslutet.

b) Oförutsedda skador. Oförutsedda är sådana skador som inte har beaktats vid avgörandet eller som man vid den tiden inte ens kände till. Dessa skador ersätts i det fall att de inte är preskriberade.

Oförutsedda skador som förorsakats av byggandet preskriberas om den skadelidande inte inom 10 år efter att byggandet har avslutats har gjort ett yrkande i ärendet anhängigt vid den dåtida vattendomstolen. Ansökan måste innehålla ett tydligt yrkande med tillhörande motivering.

I fråga om kontinuerlig verksamhet, dvs. regleringen och vattenuttaget, kan eventuella skador ersättas för de senaste tio åren före det yrkandet framställdes eller ärendet blev anhängigt.

Oanade skador. Skador i enlighet med 2 kap. 27 § 2 mom. vattenlagen, som har orsakats av konstruktionsras eller av någon annan oanad anledning och som inte är avhängiga av 10 års preskriptionstiden, hör till skador som ersätts. Några sådana skador hade inte för projektets del kommit till förrättningsmännens kännedom.

Ej slutligt avgjorda förpliktelser

Vattenöverdomstolen har i sitt beslut nr 110/1997 ansett att tillståndsvillkoren angående förhindrande och ersättande av fiskeriekonomiska skador hade avsetts enbart som temporära dvs. dessa frågor har inte ännu slutligt avgjorts.

Den ej slutligt avgjorda fiskevårdsskyldigheten gäller enligt förrättningsmännens mening enbart Öjasjön. Det framgår förutom av bestämmelsernas ordalydelse också av att lantbruksstyrelsen vid tillståndsbehandlingen för Öjasjöns byggnadsprojekt yrkade att den av de dåtida förrättningsmännen föreslagna vårdplanen för fiskbeståndet skulle utsträckas till att gälla även havsområdet, men vattendomstolen förkastade yrkandet. Enligt lantbruksstyrelsen borde tillståndsbestämmelsen ha haft följande formulering:

"För förebyggande av skador på fiskbeståndet åsamkade av företaget bör sökandena omedelbart sätta i gång med undersökningar för utredande av förändringarna av vattenkvaliteten och växtförhållandena på av lantbruksstyrelsen godkänt sätt. Senast före utgången av år 1973 bör sökandena på egen bekostnad anskaffa en plan för fiskbeståndets skyddande i Öjasjön och företagets pelagiska inverkningsområde samt delta i dess förverkligande med 10 000 mark i året eller med ett på grund av föregående utredning särskilt för sig fastställt belopp."

Således har frågan om ersättandet av skador som åsamkats havsområdet enligt förrättningsmännens mening inte lämnats oavgjord, utan de har avgjorts på ett lagakraftvunnet sätt och de kan inte längre tas upp till behandling.

Oförutsedda skador förorsakade av byggandet

Förrättningsmännen har konstaterat att de fiskeriekonomiska skadorna för Öjasjön och även för havsområdet samt orsakerna till dem i huvudsak var kända vid avgörandet. Det var åtminstone klart att som en följd av byggandet förhindras fiskens vandring, bassängvattnet försuras och blir sött och

vattenkvaliteten försämras. Om dessa finns också omnämnden i ifrågasvarande vattendomstolsutslag nr 96/1969 och i de handlingar som hänför sig till det. I protokollet över terrängbesiktningen i ärendet har vattnet i den redan invallade Öjasjön konstaterats vara surt och död fisk kunde ses.

Förrättningsmännen har således ansett att vattendomstolen vid avgörandet hade känt till de av projektet orsakade försurningsskadorna, eftersom projektet byggdes i huvudsak innan vattendomstolen gav tillstånd för projektet och försurningsolägenheterna med stöd av gamla handlingar redan klart kunde ses innan utslaget gavs. Således är det inte fråga om oförutsedda skador. Biologen Pertti Seppänen, som förordnats som fiskerisakkunnig för slutsynen, har i sitt utlåtande kommit till samma slutresultat.

Enligt förrättningsmännens mening har bara de skador som orsakats av förhöjningen av tungmetallhalterna nödvändigtvis inte blivit beaktade vid avgörandet, även om de utgör en del av försurningsproblemet. Sådana problem har kommit fram först senare mera allmänt. Således torde skador orsakade av förhöjningen av tungmetallhalten enligt förrättningsmännens mening kunna anses som s.k. oförutsedda skador.

Avbrytande av preskriptionen

Öja fiskelag har tillställt förrättningsmännen följande tilläggsbevis för avbruten preskription.

1. Vid synesammanträdet 9.1.1969 om byggandet av Öjasjön har Rikkihappo Oy:s representant konstaterat att tillståndshavarna svarar för alla skador eller men som orsakas av projektet.
2. Det yrkande som 25.11.1975 framförts till förrättningsingenjören, vid det synesammanträde som gällde den ansökan om ändring av regleringen som Öjasjöns regleringsbolag gjort 11.12.1974.
3. Ovannämnda ansökningsärende var anhängigt åtminstone till 16.5.1985 när Västra Finlands vattendomstol gav utslag nr 7/1985/2, kanske till och med ända till 30.1.1990 när vattendomstolen genom sitt utslag nr 5/1990/2 lämnade ärendet därhän. Preskriptionen avbryts enligt förrättningsmännens utlåtande för den tid då ärendet är anhängigt.
4. Den fortfarande anhängiga ansökan om ersättning som gäller oförutsedda skador lämnades in till vattendomstolen 1.2.1994.
5. Kemira Oy:s representant har vid synesammanträdet 27.11.1975 konstaterat att all skada skall ersättas och enligt tillståndsvillkor 13) ersätts skadan oberoende av om den har beaktats i tillståndsvillkoren eller ej.
6. Öja fiskelags brev till arbetsgruppen för förbättring av fiskens vandringsmöjligheter, i vilken även Öjasjöns regleringsbolag är medlem. Fiskelaget har i brevet klart fört fram skadorna av dammarna

och föreslagit att regleringsbolaget skall ansöka om ändring av tillståndsvillkoren för att minska skadorna.

7. Karleby vattendistrikts brev som riktats till vattenstyrelsen, daterat 21.8.1974, som har sänts till Öja fiskelag för kännedom. I brevet har det konstaterats att omfattande fiskeriskador har förorsakats och att en syneförrättning om skadorna är nödvändig.

8. Vattenstyrelsens påminnelse, daterad 10.2.1976, till Västra Finlands vattendomstol om förrättningsmännens utlåtande angående Larsmo- och Öjasjöns reglering.

Förrättningsmännen har ansett att bara ovannämnda dokument 4 uppfyller de krav som ställs i vattenlagen för avbrytande av preskription. Dokumenten 1, 5, 6, 7 och 8 ansåg de inte avbryta preskriptionen.

I dokument 2 har Öja fiskelag år 1975 skriftligt i sin påminnelse som framförts till förrättningsmännen vid synesammanträdet yrkat på en årlig ersättning på 30 950 mk för det förstörda fiskevattnet till dess att vattnet i det invallade området helt har återställts så att det är dugligt för fiske. Förrättningsmännen för slutsynen har ansett att man i samband med en ansökan som gäller ändring av regleringen kan framföra ett yrkande på ersättning för oförutsedda skador som redan har orsakats av samma projekt. Innehållet i det yrkande som framfördes vid synesammanträdet var emellertid ospecificerat. Av det framgick det närmast att skadorna enligt fiskelaget var större än beräknat. Någon hänvisning till oförutsedda skador fanns inte. Förrättningsmännen har också ansett att dokumentet inte uppfyller de krav med vilka man skulle kunna avbryta preskriptionen av oförutsedda skador.

Dessutom har förrättningsmännen konstaterat att det inverkar på saken i vilket skede av syneförrättningen yrkandet har framförts. Dåförtiden avvek en syneförrättning i någon mån från nuvarande. Vid begynnelsesammanträdet presenterades planen och parterna kunde framställa erinringar och yrkanden med anledning av planen. Vid synesammanträdet lade förrättningsingenjören fram ett förslag till avgörande av ärendet i det syneinstrument som han hade upprättat och parterna kunde framföra sina erinringar med anledning av den plan som ingick i syneinstrumentet samt sådana yrkanden och utredningar som de ansåg det förelåg skäl att framställa. Till slut upprättades förrättningsmännens utlåtande av förrättningsmännen tillsammans, i vilket man beaktade de yrkanden, påminnelser och erinringar som hade framställts, och lade fram förrättningsmännens förslag till avgörande. Därefter hölls förrättningsmännens utlåtande till påseende i kommunerna i verkningsområdet.

Den som ville göra påminnelser med anledning av ansökan, planen och förrättningsmännens utlåtande skulle vid äventyr av att talan går förlorad lämna in dem till vattendomstolen inom utsatt tid. Således kan den som inte har gjort påminnelse, yrkande eller erinring till vattendomstolen anses ha godtagit förrättningsmännens standpunkt i saken. Likaså skulle den som inte helt eller till alla delar godtog det av förrättningsmännen avgivna

utlåtandet göra en påminnelse till den del som man inte var nöjd med saken.

Öja fiskelag hade gjort en påminnelse om förrättningsmännens utlåtande till vattendomstolen. Således har den vid synesammanträdet framställda påminnelsen inte längre någon betydelse med avseende på den behandling av ärendet som sker i vattendomstolen. Den påminnelse som framställts om förrättningsmännens utlåtande är avgörande. Den uppfyller emellertid inte enligt det av vattenöverdomstolen givna beslutet 110/1997 de krav varmed man skulle kunna avbryta preskriptionen av oförutsedda skador. Å andra sidan har inte fiskelaget heller längre hänvisat till den. Förrättningsmännen har ytterligare påpekat att enligt den vattenlag som då var gällande kunde vattendomstolen inte göra ändringar i förrättningsmännens förslag till ersättning annars än på grund av ändringar som gjorts i planen eller inträffat i förhållandena eller av andra särskilda skäl.

Dokument 3 hade enligt förrättningsmännens mening med anledning av det ovan anförda ingen inverkan på saken, varför alla oförutsedda skador som orsakats av byggandet hade preskriberats. Till övriga delar hade de skador som orsakats av byggandet avgjorts med lagakraftvunnet utslag.

Förrättningsmännen har konstaterat att de skador som orsakats av byggandet av Öjasjön i huvudsak har beaktats i tillståndsutslaget. De skador som orsakats av förhöjningen av tungmetallhalten kan emellertid anses som oförutsedda, men också de är preskriberade. För fiskerihushållningens del har fiskevårdsskyldigheten inte blivit slutligt avgjord. Således kan den uppdateras och ersätta sådana skador som inte kan avlägsnas med åtgärder.

Oförutsedda skador som orsakats av vattenregleringen och vattenuttaget

Förrättningsmännen har i sitt utlåtande ansett att vattenuttaget och vattenregleringen inte har medfört oförutsedda skador. Regleringens eventuella små avvikelser från tillståndsvillkoren har inte medfört någon skada som skall ersättas.

Eventuella skador för andra parter

Övriga före detta fiskelag eller parter har inte framfört några yrkanden. Således är för deras del alla oförutsedda skador som eventuellt orsakats av byggandet preskriberade enligt förrättningsmännen. Av vattenregleringen och vattenuttaget har det inte orsakats några oförutsedda skador.

När den fiskevårdsskyldighet som lämnats oavgjord blir påford, borde det enligt förrättningsmännens mening emellertid bestämmas att vattenområdets alla ägare skall ersättas för den återstående skada som inte kan avlägsnas med den nya förpliktelse som föreslås vid slutsynen och som gäller bevarandet av fiskbeståndet.

Förrättningsmännens förslag till ersättning och kompensation för skador

Skador som skall ersättas

Fångstuppegifter som täcker hela Öjasjöns område finns det endast för åren 1967, 1970 och 1990. Förrättningsmännen har utifrån sakkunnige Pertti Seppänens utlåtande ansett att 1967 års fångst representerar den situation som rådde före byggandet och 1990 års fångst den genomsnittliga fångstnivån under tiden efter byggandet. I förrättningsmännens utlåtande har värdet av fångsterna av de ekonomiskt betydande fiskarterna under åren i fråga uppskattats med stöd av fiskarpriserna i Bottenviksområdet år 2000. De uppgivna sik-, lax- och regnbågslaxpriserna för rensad fisk har ändrats så att de motsvarar orensad genom att dividera priserna med 1,2.

Värdet av den årliga fångsten i Öjasjön har utifrån fiskarpriserna bedömts ha gått ner efter invallningen från 333 600 mark till 34 300 mark dvs. med 299 300 mk. Eftersom det är fråga om husbehovs- och fritidsfiske har det i utlåtandet ansetts motiverat att använda nettovärdet av fiskens minutpris, vilket man får genom att multiplicera fiskarpriset med två och från det subtrahera 40 % som fångstkostnader dvs. genom att multiplicera fiskarpriset med 1,2. Härvid var förlusten i nettovärdet av fångsten i Öjasjöns område dvs. i avkastningen från fisket enligt 2002 års prisnivå 359 100 mark per år dvs. 276,27 mk/ha per år.

På grund av den uppgrundning som orsakats av landhöjningen och den naturliga sedimenteringen skulle Öjasjön, vars medeldjup är litet, enligt sakkunnige Pertti Seppänen också utan invallning ha förlorat 20 % av sitt fiskeriekonomiska värde under tiden efter byggandet. Förrättningsmännen har ansett att man vid skadeberäkningen skall beakta det presumtiva värdet av fångsten i en situation där projektet inte skulle ha genomförts, och värdet av den faktiska fångsten. Därigenom har man som minskning av värdet av den årliga fångsten fått $1,2 \times (0,8 \times 333\,600 \text{ mk} - 34\,300 \text{ mk})$ dvs. 279 100 mk (214,69 mk/ha).

Förrättningsmännens beräkning av de årliga ersättningarnas storlek är följande:

Öja fiskelag (675 ha)	144 915 mk	dvs. 24 373 euro
Kronoby fiskelag (215 ha)	46 158 mk	dvs. 7 763 euro
Kvikant fiskelag (200 ha)	42 938 mk	dvs. 7 222 euro
Finska staten (10 ha)	2 147 mk	dvs. 361 euro

Karleby stad är en tillståndshavare i byggprojektet, varför förrättningsmännen inte har föreslagit några ersättningar för det 200 ha stora vattenområde som staden äger.

I förrättningsmännens utlåtande konstateras att planeringen av en fiskväg redan har inletts. Till följd av det eventuella byggandet av en fiskväg kommer fångsterna att öka. För den skull har förrättningsmännen ansett att årsersättningar lämpar sig bättre för saken än engångsersättningar. Förrättningsmännen har föreslagit att nämnda årliga ersättningar betalas till

ovannämnda delägarlag från och med det år då beslutet vinner laga kraft och att tillståndshavarna skall göra en ansökan om justering av ersättningarna till miljötilståndsverket senast inom 8 år efter att beslutet har vunnit laga kraft.

Kontroll och kompensationer

Förrättningsmännen har föreslagit att man under år 2002 först utreder möjligheterna att bygga en fiskväg. Därefter skall man före 31.5.2003 på vissa villkor göra en tillståndsansökan angående saken till miljötilståndsverket. Fram till dess är det mest ändamålsenligt att bestämma en fiskerihushållningsavgift som skall användas för planering och genomförande av vårdåtgärder i Öjasjön samt för undersökningar. Förrättningsmännen har godkänt sakkunnige Pertti Seppänens beräkning om 8 400 euro angående avgiftens storlek. Förrättningsmännen anser emellertid att avgiften borde användas i projektets hela verkningsområde om det kommer Öjasjön till gagn.

I det gällande tillståndet finns en förpliktelse om vattendragskontroll, men inte någon fiskerikontroll. För att avhjälpa bristen har förrättningsmännen föreslagit att en förpliktelse om fiskerikontroll skall bestämmas. Enligt förrättningsmännen är det möjligt att genomföra kontrollen tillsammans med de fiskerikontroller som pågår i området.

Förrättningsmännen har ansett att tillståndshavaren skulle ha kunnat åläggas att delta i kalkningen av Kronoby å för att förhindra försurningsolägenheter med stöd av bestämmelse 18) i tillståndet för byggandet. Förrättningsmännen har föreslagit att tillståndshavarna åläggs att delta med en 40 % andel i de årliga kalkningskostnaderna för kalkningsstationen i Kolam vid Kronoby å. Dessutom borde tillståndshavaren med en andel som anses skälig delta också i andra kostnader för projekt som syftar till att förbättra Öjasjöns tillstånd och som den regionala miljöcentralen ansett vara ändamålsenliga.

Förrättningsmännen har ansett att bestämmelse 18) inte är bra uppbyggd, eftersom den utöver en obestämd åtgärdsförpliktelse också innehåller en kontrollförpliktelse. För den skull har de föreslagit att en egen bestämmelse skulle utfärdas om kontrollen och att bestämmelse 18) skulle preciseras.

Förrättningsmännens förslag till ändring av bestämmelserna och till nya bestämmelser

Förrättningsmännen har föreslagit att bestämmelserna 14), 15) och 18) *ändras*, de nya bestämmelserna 10 a) och b), 14 a), 15 a) och b) samt 24) *läggs till* och bestämmelse 3) som gäller flottningen *stryks*.

Kontroll

10 a) Tillståndshavaren skall kontrollera det fiskeriekonomiska tillståndet i Öjasjön och kvicksilverhalterna i gädda samt mängden av och artsammansättningen för fisk som hamnar in i vattenuttagstun-

neln på ett sätt som har godkänts av Österbottens TE-central. Ett förslag till kontrollprogram skall tillställas nämnda myndighet inom tre månader efter att beslutet vunnit laga kraft. Kontrollen kan utföras tillsammans med de fiskeriekonomiska kontroller som pågår i området. Ett sammandrag över kontrollresultaten skall fogas till den ansökan som avses i bestämmelse 24).

10 b) Tillståndshavaren skall kontrollera vattnets tillstånd i Öjasjön på ett sätt som har godkänts av Västra Finlands miljöcentral. Ett förslag till kontrollprogram skall tillställas nämnda myndighet inom tre månader efter att beslutet har vunnit laga kraft. Kontrollen kan utföras tillsammans med de fiskeriekonomiska kontroller som pågår i området. Ett sammandrag över kontrollresultaten skall fogas till den ansökan som avses i bestämmelse 24).

Anordnings- och åtgärdsförpliktelser för att minska eller förhindra men

14) Tillståndshavaren skall årligen från det år då detta beslut vinner laga kraft betala en fiskerihushållningsavgift på 8 400 euro som skall användas för åtgärder som förbättrar fiskerihushållningen i Öjasjön. Om användningen av avgiften skall det överenskommas med fiskeområdet.

14 a) Under år 2002 skall tillståndshavaren genom en utredning som görs under ledning av den regionala miljöcentralen i samarbete med åtminstone TE-centralen, fiskeområdet, Larsmo-Öjasjöns regleringsbolag, övriga tillståndshavare och nödvändiga sakägare utreda möjligheterna att bygga en fungerande fiskväg i Öjasjön.

Efter att utredningen har blivit färdig skall tillståndshavaren före 31.5.2003 till Västra Finlands miljöcentral göra en ansökan om tillstånd att bygga fiskvägen, om projektet på basis av utredningen kan genomföras.

Om enighet inte kan nås om att göra en ansökan angående byggandet av fiskvägen, skall tillståndshavaren föra ärendet om behovet av och förutsättningarna för byggandet av fiskvägen till miljötillståndsverket för avgörande.

18) Tillståndshavarna är skyldiga att med en andel som anses skälig delta i kostnaderna för projekt som syftar till att förbättra Öjasjöns tillstånd och som den regionala miljöcentralen ansett vara ändamålsenliga. När skäligheten bedöms skall kostnaderna för projektet jämföras med de menliga följderna som orsakats av byggandet av Öjasjön. Om enighet inte kan nås om deltagandet eller kostnadsandelen, skall ärendet föras till miljötillståndsverket för avgörande.

Tillståndshavaren skall med en 40 % andel delta i de årliga kostnaderna för kalken vid Kolam kalkningsstation som är belägen i Kronoby å.

Ersättningar

15) Tillståndshavaren skall betala följande årliga ersättningar till vattenområdets ägare från det år som detta beslut vinner laga kraft fram till dess att den eventuella ansökan om justering av ersättningarna som nämns i bestämmelse 24) har avgjorts med lagakraftvunnet beslut:

Öja fiskelag (675 ha)	24 400 euro
Kronoby fiskelag (215 ha)	7 800 euro
Kvikant fiskelag (200 ha)	7 200 euro
Finska staten (10 ha)	360 euro

Ersättningarna skall betalas i januari varje år. Från ersättningen för det första ersättningsåret skall vid behov avdras den ersättning som eventuellt redan har betalats enligt bestämmelse 15) i Västra Finlands vattendomstols utslag nr 96/1969. Ersättningen för det första året skall betalas inom en månad efter att beslutet har vunnit laga kraft.

15 a) Tillståndshavaren skall före 31.10.2002 till Kronoby delägarlag betala 2 000 euro för kalkningskostnader som orsakats av tryggande av vattenkvaliteten som ankommit på tillståndshavaren, och 5000 euro i form av engångsersättning för anskaffningskostnaderna för en slättermaskin. Ersättningen skall betalas före 31.10.2002.

15 b) Ifall de ersättningar som avses i tillståndsbestämmelserna 15) och 15 a) inte har betalats före förfallodagen, skall det för tiden efter förfallodagen betalas en årlig dröjsmålsränta, vars belopp är den av finansministeriet fastställda referensränta som gäller vid tidpunkten i fråga, förhöjd med 7 procentenheter.

Andra bestämmelser

24) Tillståndshavaren skall senast inom 8 år efter att beslutet har vunnit laga kraft lämna in en ansökan om justering av ersättningarna och fiskerihushållningsavgiften. Till ansökan skall fogas ett sammandrag över de utförda kontrollerna samt de omständigheter som påverkar ersättningarnas och fiskerihushållningsavgiftens storlek.

Kostnaderna för slutsynen

Förrättningsmännen har till Öjasjöns regleringsbolag riktat alla kostnader som orsakats av slutsynen i enlighet med vad som överenskommits med bolagets representant. Med beaktande av det befogade i slutsynen och att det föreslagits att bolaget skall åläggas att betala ersättningar och fiskerihushållningsavgift har förrättningsmännen ansett att de kostnader som slutsynen medfört (ersättningar för dagtraktamenten och resekostnader, gode människens arvoden, hyror för möteslokaler, kungörelser i tidningar o.d.) hör till tillståndshavaren. Tillståndshavaren har inte anmärkt om saken. Därför har det enligt förrättningsmännens mening inte varit nöd-

vändigt att göra en sådan kostnadsspecifikation som avses i 21 kap. 11 § 3 mom. vattenlagen.

TILL MILJÖTILLSTÅNDSVERKET RIKTADE ANMÄRKNINGAR, YRKANDEN OCH PÅPEKANDEN

1. Öjasjöns regleringsbolag

Regleringsbolaget hade inte något att anmärka i fråga om de av förrättningsmännen föreslagna bestämmelserna 10 a) och 10 b) som gäller kontrollförpliktelser.

Bolaget har också godkänt bestämmelse 14 a) om att utreda möjligheterna att bygga en fiskväg och att lämna in en eventuell tillståndsansökan om det. Den tidtabell som förrättningsmännen har föreslagit för att lämna in en tillståndsansökan angående byggandet av en eventuell fiskväg kan dock visa sig vara för stram. Enligt anmärkningen utskickas anbudsbegäran angående utrednings- och planeringsarbetet under hösten 2002 och planerna uppskattas vara färdiga våren 2003. Bolaget fattar besluten i fråga om valet av fiskvägsalternativet i samarbete med den regionala miljöcentralen, Österbottens TE-central och lokala parter. Om alternativet att bygga en fiskväg visar sig vara ändamålsenligt, inlämnar bolaget utan dröjsmål efter att utredningen blivit klar en tillståndsansökan till miljötillståndsverket.

Regleringsbolaget har konstaterat att den fiskerihushållningsavgift som årligen skall betalas är avsedd uttryckligen för åtgärder som förbättrar Öjasjöns fiskerihushållning och dess tillstånd. Enligt bolagets åsikt är den separata förpliktelsen om att delta i projekt som förbättrar Öjasjöns tillstånd för ospecificerad åtminstone i den form som framförs i tillståndsbestämmelse 18). Om bestämmelsen är nödvändig borde den åtminstone inriktas enbart på vårdåtgärder som gäller avhjälpande av skador som orsakats av invallningen.

Bolaget har godkänt principen enligt vilken det åläggs att delta i åtgärder som förbättrar vattenkvaliteten i Kronoby å. Invallningen av Öjasjön har emellertid inte haft någon inverkan på surheten i Kronoby å, varför den i tillståndsbestämmelse 18) framförda 40 % andelen i kostnaderna för kalkningsstationen i Kolam borde sänkas och ett maximibelopp borde sättas ut för de årliga kostnaderna.

Regleringsbolaget har godkänt att det åläggs att ersätta de skador som inte kan avlägsnas med åtgärder. Bolaget har emellertid konstaterat att fiskevårdsskyldigheterna, som av förrättningsmännen omnämns som ej slutligt avgjorda, har skötts enligt de gällande besluten och de av tillsynsmyndigheten godkända utredningarna. Enligt anmärkningen är emellertid det till följd av invallningen förlorade fiskeriekonomiska värdet dvs. andelen på 80 % för hög i jämförelse till exempel med motsvarande skadeandel för Larsmosjön, som bara är 30 % enligt nuvarande lagakraftvunna beslut. Den avsevärda avvikelser som förekommer i kalkylerna av de fiskeriekonomiska ersättningarna för Öjasjön och Larsmosjön borde granskas. Regleringsbolaget har också hänvisat till den utredning som lagts fram i

samband med behandlingen av ärendet, i vilken de förändringar som har inträffat i Larsmo- och Öjasjöns naturtillstånd har jämförts med de förändringar som har inträffat i Kyro älvs outbyggda mynningsområde.

Regleringsbolaget har godkänt den av förrättningsmännen föreslagna bestämmelsen 15 a), enligt vilken bolaget åläggs att ersätta kostnaderna för de kalkningar som har gjorts av Kronoby delägarlag i syfte att trygga vattenkvaliteten. Tillståndshavaren har inte heller haft något att anmärka i fråga om bestämmelse 24) som gäller översyn av ersättningarna och fiskerihushållningsavgiften.

2. Västra Finlands miljöcentral hade inte något att anmärka om de av förrättningsmännen föreslagna ändringarna i tillståndsvillkoren.

3. Österbottens arbetskrafts- och näringscentral (TE-centralen)

Enligt TE-centralen borde förpliktelserna om att bygga en fiskväg påföras som ovillkorlig. Någon separat utredning om möjligheterna att bygga den behövs inte.

TE-centralen är behörig myndighet i fiskerifrågor. Om miljötillståndsverket inte bestämmer att en fiskväg skall byggas, skall utredningsarbetet göras under ledning av TE-centralen.

De fiskeriekonomiska skadorna för havsområdet borde utredas, eftersom det inte i ansöknings- och synehandlingarna om byggandet av Öjasjön har tagits ställning till de skador som uppkommer i havsområdet. Dessutom skall fiskerihushållningsavgiftens storlek bestämmas till 60 000 € enligt TE-centralens ursprungliga yrkande.

TE-centralen har anmärkt att man inte i Jord och Vatten Ab:s utredning av år 1968 eller i vattendomstolens utslag hade förutsett surhetsolägenheterna eller de fiskeriekonomiska menens storleksordning. Underlåtenheten att göra anmälan om slutförande har skjutit upp hållandet av en slutsyn med decennier, vilket inte bör tolkas till skada för fiskeriet.

TE-centralen har dessutom förnyat sina till förrättningsmännen 5.3.2002 framförda yrkanden, i vilka centralen har yrkat att fiskelagen, fiskarna och det allmänna fiskeriintresset skall ersättas för alla skador som orsakats av invallningen. Skadan har börjat genast efter invallningen och varit oerhört stor och har inte blivit gottgjord med föreskrivna åtgärder.

4. Byggnads- och miljönämnden i Karleby stad

Enligt nämnden borde det skapas klarhet i ansvarsfrågan vad gäller deltagandet i vårdåtgärderna och särskilt kostnadsfördelningen, och TE-centralen borde vara den myndighet som styr planeringen av fiskvägen.

Dessutom borde det betalas ersättningar också till Karleby stad liksom till andra ägare av vattenområden. Ersättningarna borde bestämmas från och med det år som det förordnades om slutsyn och de borde betalas inom tre

månader från den dag då miljötilståndsvverkets beslut ges, trots eventuellt sökande av ändring.

Den förutredning om möjligheterna att bygga en fiskväg och den tillståndsansökan för byggandet av fiskvägen som nämns i den av förrättningsmännen föreslagna nya bestämmelsen 14 a) borde enligt byggnads- och miljönämnden göras under de tidpunkter som nämns i bestämmelsen, trots eventuellt sökande av ändring.

5. Norra Svenska Fiskeområdet

Anmärkaren har yrkat att det skall byggas en naturenlig fiskväg från Öjasjön ut i havet. Frågan angående byggandet av fiskvägen skall avgöras i det beslut som gäller slutsynen. Fiskvägen skall ovillkorligen planeras i samarbete med fiskeri- och miljömyndigheterna, det lokala fiskelaget och fiskeområdet. Tillståndshavaren skall betala alla kostnader som orsakas av fiskvägen.

Också de fiskeriekonomiska skador som byggandet av Öjasjön har medfört för havsområdet skall ersättas och den av förrättningsmännen föreslagna fiskerihushållningsavgiften skall höjas.

6. Öja fiskelag

a) Allmänna yrkanden

Enligt fiskelaget skall alla av företaget förorsakade skador på havsområdet ersättas och laga ränta på dem betalas. Det primära ersättningsyrkandet är 1 445 590 mk per år för tiden 1969 - 1989 och 1 931 600 mk per år från och med år 1990. Det sekundära yrkandet är årliga ersättningar på 621 400 mark från och med 1.2.1984 ända till dess den ansökan som avses i förrättningsmännens förslag till tillståndsvillkor 24) har avgjorts med ett lagakraftvunnet beslut. Det tertiära yrkandet är att ärendet återförvisas till en kompletterande slutsyn eller syneförrättning.

Förrättningsmännens förslag till tillståndsvillkor borde ändras enligt följande:

De kontroller som förutsatts i villkoren 10 a) och 10 b) borde genomföras också i företagens verkningsområde i havet. Öja fiskelag och Norra Svenska Fiskeområdet borde höras innan kontrollprogrammen godkänns. Kontrollresultaten borde årligen tillställas även nämnda aktörer.

Villkor 14): Öja fiskelag och Norra Svenska Fiskeområdet borde höras om användningen av fiskerihushållningsavgiften. Avgiften borde höjas till 60 000 euro per år.

Villkor 14 a): Öja fiskelag borde läggas till bland de samarbetspartner som skall utreda möjligheterna att bygga en fiskväg. Dessutom borde planen godkännas av Öja fiskelag och Norra Svenska Fiskeområdet. Om dessa parter inte godkänner planen bör man förfara enligt tredje momentet i tillståndsvillkor 14 a).

Villkor 18): Öja fiskelag och Norra Svenska Fiskeområdet borde höras innan tillståndshavarna åläggs att stå för kostnader för de åtgärder som nämns i tillståndsvillkoret. Nämnda aktörer bör ges rätt att föra frågan om beloppet och andelen i finansieringen till Västra Finlands miljötilståndsvverk för avgörande. Dessutom borde meningen "Sökanden är ålagd att ombesörja att vattenkvaliteten i Öjasjön inte menligt försämras på grund av företaget" kvarhållas i villkoret.

Dessutom skall tillståndshavarna ersätta Öja fiskelags rättegångskostnader jämte laga ränta. Fiskelaget har genom sin skrivelse som 10.12.2002 inkommit till miljötilståndsvverket preciserat beloppet för sina rättegångskostnader till sammanlagt 79 436,66 €, i vilket ingår det i vattendomstolen 1996 yrkade beloppet 22 898,45 €.

b) Primära yrkanden

Alla skador som uppstått och kommer att uppstå i Öjasjön bör jämte laga ränta ersättas med årsersättningar från och med år 1969 ända tills man har fått ett lagakraftvunnet beslut på den ansökan som förutsatts i förrättningsmännens förslag till tillståndsvillkor 24), enligt följande:

1. På det sätt som framförts i den skadeberäkning som är daterad 8.4.2002, dvs. 881 034 mk/a för åren 1969-1989 och 864 493 mk/a från och med år 1990, eller sekundärt enligt fiskelagets ansökan som är daterad 1.2.1994, 387 881 mk/a.
2. Sekundärt enligt sakkunnige Seppänens skadeberäkning korrigerad på det sätt som framförts i anmärkningen, dvs. 231 692, 22 mk/a.
3. Åtminstone enligt sakkunnige Seppänens skadeberäkning 146 709 mk/a.

c) Sekundära yrkanden

Alla skador som uppstått och kommer att uppstå bör jämte laga ränta ersättas med årsersättningar åtminstone från och med 1.2.1984 ända tills man har fått ett lagakraftvunnet beslut på den ansökan som förutsatts i förrättningsmännens förslag till tillståndsvillkor 24), enligt följande:

1. Enligt det som framförts i anmärkarnas skadeberäkning som är daterad 8.4.2002 eller sekundärt enligt fiskelagets ansökan som är daterad 1.2.1994.
2. Sekundärt enligt sakkunnige Seppänens skadeberäkning korrigerad på det sätt som framförts i anmärkningen.
3. I vilket fall som helst åtminstone enligt sakkunnige Seppänens skadeberäkning.

d) Tertiära yrkanden

Följande skador bör på i skrivelsen anförda grunder ersättas jämte laga ränta:

1. De skador som har förorsakats av reglering i strid med tillståndsvillkoren. Vid behov bör frågan återförvisas till en kompletterande slutsyn eller syneförrättning.
2. De oförutsedda försurningsskadorna.
3. De oförutsedda skadorna till följd av förhöjningen av metallhalterna.
4. Samtliga skador som beror på försämringen av vattenkvaliteten till följd av underlåtenhet att följa tillståndsvillkor 18).
5. Samtliga fiskeriekonomiska skador på grund av verksamhet i strid med tillståndsvillkoren 14) och 15).
6. De oförutsedda skadorna till följd av att fisk sugts upp i tunneln vintertid, då risslen har tagits bort.
7. I övrigt bör de kommande skadorna ersättas och kompenseras i enlighet med de primära eller sekundära yrkanden som har framförts ovan.

Fiskelaget har motiverat sina yrkanden bland annat med att vattenöverdomstolen genom sitt beslut 110/1997 redan har konstaterat att skadorna på havsområdet inte ännu hade avgjorts med lagakraftvunnet utslag och att preskriptionsbestämmelserna inte tillämpas i ett slutsynsärende.

7. Agda Nyberg för Paul Nybergs dödsbo

Har yrkat på ersättningar för vattendränkningskadorna som orsakats av ändringen av regleringen av Larsmo- och Öjasjön (vattendomstolens beslut 56/1996).

8. Heimo Mäenpää

Anmärkaren har förnyat det yrkande som han har framfört tillsammans med Pentti Rainosalo vid synesammanträdet. Enligt det tangerar anmärkarens fiskeområden Öja fiskelags områden och de har ett arrendeområde i havsområdet innanför Öja fiskelags område. Byggandet av Öjasjön har åsamkat honom avsevärda skador. Till följd av invallningen har vandringssiken och siklöjan dött ut. Utplanteringen har inte kunnat ersätta dem. Anmärkaren har yrkat på ersättning för de vållade skadorna för åren 1976 - 2001 sammanlagt 105 250 €.

9. Pentti Rainosalo

Anmärkaren har förnyat det yrkande som han har framfört tillsammans med Heimo Mäenpää, 8) ovan. Anmärkaren har yrkat på ersättning för de vållade skadorna för åren 1976 - 2001 sammanlagt 99 975 €.

10. Göran Blomqvist

Anmärkaren har ansett att också skadorna på havsområdet borde ha utretts vid slutsynen. Enligt anmärkaren har försurningsskadorna inte varit förutsedda. Enligt en utredning gjord 1968 av Jord och Vatten Ab, som fogats till handlingarna för byggandet av den konstgjorda bassängen Öjasjön, förekom inte försurningsolägenheter i uppdämda havsvikar. Enligt anmärkaren kan det inte vara fråga om förutsedd skada.

11. Lars Sundström

Anmärkaren har yrkat på ersättning för alla fiskeriskador som har uppstått och kommer att uppstå i Öjasjön och dess påverkningsområde i havet. De skador som årligen uppstått utgör 390 633 euro, räknat på de grunder som har framförts i anmärkningen, och de bör ersättas jämte laga ränta. Också de kostnader som har orsakats av utökningen av fångstredskapen bör ersättas med 17 020 euro jämte ränta.

Dessutom bör kommande skador ersättas med 16 276 euro/år fram till den ansökan om översyn av tillståndet som förrättningsmännen har föreslagit.

12. Lars Tjärü

Anmärkaren har i egenskap av delägare i fiskelaget, på de grunder som han har framfört i sin skrivelse ansett att skadorna inte är preskriberade och har yrkat att tillståndshavaren skall ersätta alla skador som har orsakats i Öjasjön och havsområdet.

Förrättningsmännen har enligt anmärkningen inte utrett frågan om brott mot tillståndsvillkoren, som vattendomstolen beslutade om i sitt beslut nr 82/1996/3 angående handräckningsärendet, och inte heller alla skador.

Dessutom bör miljötillståndsverket återställa rättsskyddet för öjaborna på deras fiskevatten.

TILLSTÅNDSHAVARENS BEMÖTANDE

Tillståndshavaren Öjasjöns regleringsbolag har ansett att med anledning av det privaträttsliga avtal som hänför sig till saken har **byggnads- och miljönämnden i Karleby** inte har rätt att yrka att staden skall få ersättning, och ersättningsyrkandet bör förkastas.

I fråga om **Öja fiskelags** yrkanden angående havsområdet har tillståndshavaren ansett att de skador som invallningen har medfört för havsområdet har avgjorts med lagakraftvunnet beslut, och inte heller vattendomstolen har i sitt beslut 110/1997 förutsatt att de skulle värderas vid

slutsynen. Yrkandena angående skadorna på havsområdet är också preskriberade. Kontrollen borde inte enligt regleringsbolaget utvidgas till havsområdet, även om det i samband med det fiskvägsprojekt som eventuellt genomförs i framtiden kan vara ändamålsenligt i närheten av fiskvägen. Med en fiskerihushållningsavgift som har bestämts gå till TE-centralen kan kontroll utföras även i havsområdet. Den föreslagna fiskerihushållningsavgiftens storlek är i varje fall tillräcklig. Bolaget godkänner inte den yrkade ändringen i bestämmelse 18).

Bolaget har ansett att även om man vid slutsynen kan behandla också preskriberade skador, kan de ändå inte dömas ut till betalning. De olika stora och alternativa skadeståndsyrkanden som har framförts har bolaget ansett vara oskäligen både till beloppet och tidsmässigt. Bolaget har upprepat sin ståndpunkt att preskriptionen av skadorna inte har avbrutits på ett giltigt sätt och ersättningar till vattenområdets ägare kan bestämmas tidigast från det år då den sak som behandlas vinner laga kraft.

Ökningen av metallhalten i bottensedimentet och surhetsolägenheterna kan inte någondera anses vara oförutsedda enligt bolagets uppfattning.

Bolaget har ansett att ersättningsklausulen i utslaget om byggandet och tillståndsbestämmelse 18) enbart har en informativ betydelse. I övrigt har tillståndshavaren ansett att förpliktelserna angående fiskerihushållningsavgiften och deltagandet i iståndsättningsprojekt och byggandet av en fiskväg borde göras alternativa.

Enligt bemötandet avlägsnas risslet i vattenuttagstunneln vintertid för att hindra tillfrysning, varvid det är möjligt att fisk kommer in i tunneln. Mängderna är dock små. Regleringsbolaget har godkänt kontroll av engångsnatur eller till exempel periodiskt vart femte år av mängden och arten av den fisk som hamnar in i tunneln. Yrkandet på ersättning för den fisk som hamnar in i tunneln är emellertid preskriberat.

Öjasjöns regleringsbolag har också i det separat av bolaget inbegärda bemötande som inkommit till miljötillståndsverket 23.4.2003 bestridit fiskelagets preciserade yrkande angående rättgångskostnaderna både i fråga om grunderna och beloppet. Sitt ställningstagande har bolaget motiverat med att förrättningsmännens ståndpunkt – såväl i slutsynen som också i skadeståndsfrågan – har avgjorts till regleringsbolagets fördel dvs. det har konstaterats att projektet har genomförts enligt tillstånden och bestämmelserna och verksamheten har inte heller medfört någon skada som skall ersättas. Härvid skulle det enligt 74 § förvaltningsprocesslagen och 16 kap. 27 § vattenlagen vara särskilt oskäligt om bolaget ålades att ersätta fiskelagets kostnader.

I fråga om **TE-centralens** anmärkningar har bolaget med hänvisning till det som det har framfört för Öja fiskelags del ansett att förrättningsmännens förslag är tillräckligt i fråga om såväl fiskvägen som också fiskerihushållningsavgiften.

Också **övriga yrkanden som har framförts i ärendet** har bolaget ansett vara preskriberade eller obefogade och föreslagit att de skall förkastas.

FÖRRÄTTNINGSINGENJÖRENS UTLÅTANDE OM ANMÄRKNINGARNA OCH BEMÖTANDET

Förrättningsingenjören har i det utlåtande som han har gett om anmärkningarna och bemötandet hållit fast vid förrättningsmännens ställningstaganden med undantag för innehållet i kontrollbestämmelsen.

För kontrollens del har förrättningsingenjören konstaterat att projektets verkningar kan anses sträcka sig i någon mån också till havsområdet. Vid slutsynen har det föreslagits bland annat att det skall byggas en fiskväg, med vilken man skulle kunna återställa tillståndet i sjön så att det blev närmare det tillstånd som uppskattades i utslaget. Byggandet av en fisktrappa avspeglas också på tillståndet i havsområdet utanför Öjasjön. Enligt förrättningsingenjören skulle det också med tanke på det allmänna intresset vara nödvändigt att kontrollera projektets inverkan på vattendraget och fiskeriet inom hela det område som påverkas. För den skull har han föreslagit att förrättningsmännens förslag till bestämmelserna 10 a) och 10 b) ändras på motsvarande sätt. En utvidgning av kontrollen till havsområdet kan med lätthet kombineras med den kontrollförpliktelse som gäller tillståndshavarnas avloppsvatten.

ANTECKNING

Vid avgörandet har miljötillståndsverket haft framme de handlingar som hänför sig till utslag nr 96/1969, givet av vattendomstolen 24.11.1969, samt andra handlingar som hänför sig till de föregående vattendomstolsbehandlingarna av ärendet.

MILJÖTILLSTÅNDSVERKETS AVGÖRANDE

Avgörande av huvudsaken

B. Ärendet angående slutsynen

Miljötillståndsverket ändrar bestämmelserna 14), 15) och 18) i Västra Finlands vattendomstols utslag nr 96/1969 om byggandet av Öjasjön, givet 24.11.1969, den sistnämnda sådan den lyder i vattendomstolens utslag nr 71/1972, givet 7.9.1972, så att de lyder på det sätt som framförs nedan, fogar till utslaget de nya bestämmelserna 10 a), 10 b), 10 c), 14 a), 15 a), 15 b) och 24) samt stryker bestämmelse 3) som gäller flottningen.

De ändrade och nya bestämmelserna är följande:

10 a) Tillståndshavaren skall i Öjasjön och i havsområdet utanför densamma i det område som påverkas av projektet kontrollera det fiskeri-ekonomiska tillståndet och kvicksilverhalterna i gädda samt mängden av och artsammansättningen för den fisk som hamnar in i vattenuttags-tunneln på ett sätt som har godkänts av Österbottens arbetskrafts- och näringscentral. Ett förslag till kontrollprogram skall tillställas arbetskrafts- och näringscentralen inom tre månader efter att detta beslut har vunnit

laga kraft. Kontrollen kan utföras tillsammans med andra fiskeriekonomiska kontroller i området.

10 b) Tillståndshavaren skall kontrollera projektets inverkan på tillståndet i Öjasjön och i havsområdet utanför densamma på ett sätt som har godkänts av Västra Finlands miljöcentral. Ett förslag till kontrollprogram skall tillställas miljöcentralen inom tre månader efter att detta beslut har vunnit laga kraft. Kontrollen kan utföras tillsammans med andra kontroller i området.

10 c) Resultaten från kontrollerna skall på de bestämda tider som nämns i kontrollprogrammen tillställas Österbottens arbetskrafts- och näringscentral och Västra Finlands miljöcentral samt miljöförvaldighetsmyndigheterna i Karleby stad och Kronoby kommun. Resultaten skall på begäran läggas fram även för dem vilkas rätt eller fördel saken kan gälla.

14) Tillståndshavaren skall årligen i januari till Österbottens arbetskrafts- och näringscentral betala en fiskerihushållningsavgift på 8 400 euro som skall användas för åtgärder som förbättrar fiskerihushållningen i Öjasjön. För det år då detta beslut vinner laga kraft skall avgiften betalas inom 30 dagar efter att det vunnit laga kraft. Om användningen av avgiften skall fiskeområdet och delägarlagen i området höras.

14 a) Tillståndshavaren skall utreda möjligheterna att bygga en fiskväg i Öjasjön på ett sätt som har godkänts av Västra Finlands miljöcentral. Utredningen skall göras i samarbete med miljöcentralen, arbetskrafts- och näringscentralen, delägarlagen, fiskeområdet och Larsmo-Öjasjöns regleringsbolag senast 31.12.2004.

Efter att utredningen har blivit färdig skall tillståndshavaren senast 31.3.2005 lämna in en ansökan angående byggandet av fiskvägen till Västra Finlands miljöförvaldighetsverk, såvitt inte de som har deltagit i utredningen är eniga om att projektet inte skall genomföras.

15) Tillståndshavaren skall betala följande årliga ersättningar till vattenområdenas ägare från det år då detta beslut vinner laga kraft fram till dess att den ansökan om översyn av ersättningarna som nämns i bestämmelse 24) har avgjorts med lagakraftvunnet beslut:

Öja fiskelag	24 400 euro
Kronoby fiskelag	7 800 euro
Kvikant fiskelag	7 200 euro
Karleby stad	7 200 euro
Finska staten	360 euro.

Ersättningarna skall betalas i januari varje år. Från ersättningen för det första året skall vid behov avdras den ersättning som eventuellt redan har betalats enligt bestämmelse 15) i Västra Finlands vattendomstols utslag nr 96/1969. Ersättningen för det första året skall betalas inom 30 dagar efter att beslutet har vunnit laga kraft.

15 a) Tillståndshavaren skall inom 30 dagar efter att detta beslut har vunnit laga kraft till Kronoby delägarlag betala 2000 euro för kalkningskostnader som orsakats av tryggande av vattenkvaliteten som ankommit på tillståndshavaren, och 5 000 euro i form av engångsersättning för anskaffningskostnaderna för en slåttermaskin.

15 b) Ifall de ersättningar som avses i tillståndsbestämmelserna 15) och 15 a) inte har betalats senast på förfallodagen, skall det för tiden efter förfallodagen betalas en årlig dröjsmålsränta, vars belopp enligt 4 § 1 mom. räntelagen är 7 procentenheter högre än den i 12 § räntelagen avsedda referensränta som gäller vid tidpunkten i fråga.

18) Tillståndshavaren skall på ett sätt som har godkänts av Västra Finlands miljöcentral göra en utredning jämte kostnadsberäkning om åtgärder med vilka de olägenheter som projektet medför för vattenkvaliteten i Öjasjön skulle kunna minskas. Utredningen skall tillställas miljöcentralen före slutet av år 2010.

Tillståndshavaren skall dessutom med en 40 % andel delta i de årliga kostnader som orsakas av anskaffningen av kalk för Kolam kalkningsstation i Kronoby å.

24) Tillståndshavaren skall senast 31.12.2012 till miljötillståndsverket lämna in en ansökan för översyn av den fiskerihushållningsavgift och de åtgärdsförpliktelser och ersättningar som avses i tillståndsbestämmelserna 14), 15) och 18). Till ansökan skall bifogas ett sammandrag över utförda kontroller samt de utredningar som avses i tillståndsbestämmelserna 14 a) och 18) och uppgifter om de åtgärder som vidtagits med stöd av dessa samt om resultaten av dem, liksom också en utredning om andra omständigheter som inverkar på ersättningarnas och fiskerihushållningsavgiftens storlek.

A. Öja fiskelags ansökan om ersättning

Miljötillståndsverket konstaterar att Öja fiskelags ersättningsyrkanden angående oförutsedda skador har behandlats i samband med slutsyns-ärendet såsom vattenöverdomstolen har förutsatt i sitt beslut nr 110/1997. Härigenom innehåller avgörandet ovan med anledning av den slutsyn som gäller byggandet av Öjasjön också ett avgörande på Öja fiskelags ersättningsyrkanden, och något separat avgörande behövs inte.

Rättegångskostnader

Miljötillståndsverket ålägger Öjasjöns regleringsbolag att till Öja fiskelag, för de nödvändiga rättegångskostnader i vattendomstolen, vattenöverdomstolen och miljötillståndsverket som ärendet har medfört för fiskelaget, betala sammanlagt 12 000 euro jämte dröjsmålsränta från det att en månad har gått från den dag då detta beslut gavs. Dröjsmålsräntan är enligt 4 § 1 mom. räntelagen 7 procentenheter högre än den i 12 § räntelagen avsedda referensränta som gäller vid tidpunkten i fråga.

De yrkanden angående rättegångskostnaderna som har framförts av Outokumpu Oy, Kemira Oy och Karleby stad förkastas av miljötillståndsverket, eftersom i 16 kap. 27 § vattenlagen avsedda särskilda skäl inte föreligger.

Motivering

lakttagandet av bestämmelserna

Vattendomstolen har genom sitt utslag nr 71/1972, givet 7.9.1972, ändrat bestämmelse 18) i sitt utslag nr 96/1969 angående byggandet av Öjasjön så att kontrollen förutom Öjasjön även skulle gälla havsområdet utanför densamma och Larsmosjön. Förrättningsmännen har i sitt utlåtande citerat ändringen fel och ansett att kontrollen skulle utföras enbart i Öjasjön och i havsområdet utanför Larsmosjön.

I strid med förrättningsmännens syn konstaterar miljötillståndsverket att kontrollen inte har varit i överensstämmelse med tillståndet, eftersom havsområdet utanför Öjasjön inte har kontrollerats genom tillståndshavarens försorg. Om vattenkvaliteten i området finns det å andra sidan uppgifter att tillgå från andra kontroller och en förpliktelse som gäller saken har nu inkluderats i bestämmelse 10 b) ovan.

Vid slutsynen har det i övrigt utretts att byggandet av Öjasjön, ledandet av vatten från Öjasjön och regleringen av vattnets avrinning i huvuddrag har genomförts enligt tillståndet och tillståndsbestämmelserna, och till denna del är det inte nödvändigt att utfärda några särskilda bestämmelser.

Projektet för byggandet av Öjasjön har inte medfört några oförutsedda skador som skall ersättas med undantag av de skador som har orsakats av förhöjningen av tungmetallhalterna.

Eftersom flottningsstadgan för Kronoby å har upphävts och eftersom det inte heller annars i Öjasjön bedrivs någon flottning, kan bestämmelse 3) som gäller flottningen strykas som obehövlig.

Förpliktelser som ändras

Den gällande bestämmelsen 14) gäller en förpliktelse att utreda vattenkvaliteten och fiskbeståndets växtförhållanden och genomförande av en med stöd därav uppgjord vårdplan. Tillståndshavaren har fullgjort sina åligganden. Dessa åtgärder har emellertid varit otillräckliga för att till fullo kompensera skadorna och menen.

Miljötillståndsverket anser det vara ändamålsenligt att dela upp bestämmelsen i två delar på så sätt att bestämmelse 14) gäller enbart fiskerihushållningsavgiften och den nya bestämmelsen 14 a) utredandet av möjligheterna att bygga en fiskväg och ansökandet av tillstånd för fiskvägen. Dessutom har det i bestämmelse 18) inkluderats en utredning som berör tillståndshavaren och som granskas närmare nedan.

Fram till dess att full fiskeriekonomisk nytta fås av en eventuell fiskväg och av eventuella andra vårdåtgärder är det ändamålsenligt att påföra en fiskerihushållningsavgift som skall användas för åtgärder i Öjasjön som förbättrar fiskerihushållningen.

Fiskerihushållningsavgiften grundar sig på 2 kap. 22 § 3 mom. vattenlagen, enligt vilket anläggaren, i det fall att genomförandet av fiskutplanteringar, fiskväg eller någon annan åtgärd eller kombinationer av åtgärder som avses i paragrafens första moment medför kostnader som är oskäliga i förhållande till den nytta som kan vinnas genom dem eller om åläggande av en fiskevårdsskyldighet av någon annan orsak inte kan anses vara ändamålsenlig, i stället för fiskevårdsskyldigheten eller en del av den skall åläggas att betala en avgift som motsvarar de skäliga kostnaderna för den på detta sätt ersatta skyldigheten till fiskerihushållningsmyndigheten, som skall använda avgiften för nämnda åtgärder inom det vattenområde där åtgärden har skadliga verkningar.

Förrättningsmännen har beräknat fiskerihushållningsavgiftens storlek som en skälig del av den nya fiskvägens årliga bygg- och driftskostnader. De årliga kostnaderna har beräknats till cirka 12 600 € utökat med skötselkostnader. Miljötillståndsverket godkänner i enlighet med förrättningsmännens förslag 8 400 euro som en avgift som motsvarar de skäliga kostnaderna.

Bestämmelse 15) om ersättningarna, som hänför sig till ovannämnda bestämmelse om vårdåtgärderna, har också på samma sätt som bestämmelse 14) avsetts gälla temporärt. Miljötillståndsverket uppdaterar den och bestämmer att sådana skador skall ersättas som inte kan avlägsnas med de åtgärder som vidtas med fiskerihushållningsavgiften. Också den fiskväg som eventuellt byggs i Öjasjön minskar skadorna. Därför är det ändamålsenligt att ålägga att ersättningarna betalas årligen, och inte i ett för allt. Ersättningarna bestäms bli betalda från det år då beslutet vinner laga kraft.

Andra förpliktelser

Bestämmelse 18) i det gällande tillståndet för byggandet av Öjasjön innehåller en åtgärds- och kontrollförpliktelse av allmän natur. Bestämmelsen förutsätter genomförande av en vattendragskontroll, men inte en fiskerikontroll. I syfte att avhjälpa bristen är det nödvändigt att separat pålägga förpliktelser om fiskeri- och vattendragskontroller genom de nya bestämmelserna 10 a), 10 b) och 10 c). I bestämmelse 18) har den del som gäller kontrollen strukits.

För att lindra surhetsolägenheterna i Öjasjön måste vattnet i Kronoby å kalkas på vårarna, eftersom Öjasjöns förmåga att tåla sura åvatten har försämrats avsevärt efter invallningen. I bestämmelse 18) har det därför gjorts ett tillägg, enligt vilket tillståndshavaren åläggs att delta i de årliga kostnaderna för anskaffning av kalk för stationen i Kolam med en andel i fråga om vars storlek miljötillståndsverket godkänner förrättningsmännens förslag om 40 %.

Dessutom har man genom den ändring som har gjorts i det första stycket i bestämmelse 18) försökt skapa förutsättningar för iståndsättning av Öjasjön också på annat sätt än genom att bygga en fiskväg. Eftersom man i nuläget inte har kännedom om sådana genomförbara åtgärder med vilka man skulle kunna minska de men som åsamkas vattenkvaliteten i Öjasjön, påför miljötillståndsverket en utredningsförpliktelse som gäller saken.

Miljötillståndsverket anser att tillståndshavaren skulle ha kunnat åläggas att delta i kalkningen av Kronoby å med stöd av gällande tillståndsbestämmelse 18). Så har man emellertid inte gått till väga. Kronoby delägarlag har utfört på tillståndshavaren ankommande iståndsättningsarbeten och yrkat på att de skall ersättas. Eftersom tillståndshavaren har godkänt det av förrättningsmännen föreslagna ersättningsbeloppet, ålägger miljötillståndsverket genom bestämmelse 15 a) tillståndshavaren att retroaktivt ersätta Kronoby fiskelag för en del av de kostnader som har orsakats av kalkningen och anskaffningen av en slåttermaskin.

Miljötillståndsverket ålägger tillståndshavaren att senast 31.12.2012 till miljötillståndsverket lämna in en ansökan enligt bestämmelse 24) om översyn av de av tillståndshavaren vidtagna åtgärderna och ersättningsarnas och fiskerihushållningsavgiftens storlek. Härvid kan effekterna av en eventuell fiskväg och av andra åtgärder redan konstateras, och de kan beaktas i fiskerihushållningsavgiftens och ersättningsarnas belopp.

Skador

Skador på havsområdet

Miljötillståndsverket godkänner den motivering som förrättningsmännen har framfört, enligt vilken de skador som har åsamkats havsområdet har varit kända och de skall anses ha beaktats i det lagakraftvunna utslag som vattendomstolen meddelade år 1969. Således är inte de skador som eventuellt har åsamkats havsområdet oförutsedda.

Miljötillståndsverket konstaterar, liksom också förrättningsmännen, att projektet för byggandet av Öjasjön i någon mån uppenbarligen har medfört skador för havsområdet, men de har berott på byggandet, inte på vattenregleringen av Öjasjön eller vattenuttaget. Även om de var oförutsedda skulle de ha preskriberats, eftersom 2 kap. 27 § vattenlagen skulle tillämpas på preskriptionen av dem. Skadorna är preskriberade också i slutsynsärendet, eftersom man vid slutsynen för skadornas del tillämpar normala preskriptionsstadganden i vattenlagen.

Skador som har vållats i Öjasjön

Miljötillståndsverket godkänner förrättningsmännens ståndpunkt, enligt vilken de fiskeriekonomiska skadorna angående Öjasjön och orsakerna till dem i huvudsak var kända vid avgörandet. Sådana skador som orsakas av byggandet var förhindrande av fiskens gång, försurning och försötning av bassängvattnet. De framgår också av de handlingar som ligger till grund för vattendomstolens ifrågavarande utslag nr 96/1969. Under de dåvarande förrättningsmännens terrängbesiktning i maj 1969 var Öjasjön

redan invallad, eftersom Öjasjön byggdes med tillstånd att inleda arbeten i huvudsak innan utslaget meddelades. I protokollet från terrängbesiktningen har det konstaterats att vattnet i Öjasjön var surt och att död fisk kunde ses. Handlingarna för ansökan om ersättning innehåller flera tidningsurklipp från år 1969 om försurningsolägenheter i Öjasjön, från tiden innan utslaget om byggandet av Öjasjön meddelades. Problemet har således varit känt inom det område som påverkas av projektet. Vattendomstolen skall vid avgörandet anses ha haft kännedom om de av projektet orsakade försurningsolägenheterna. Skadorna är härigenom inte oförutsedda.

Miljötillståndsverket godkänner förrättningsmännens ståndpunkt, enligt vilken de skador som har orsakats av förhöjningen av halterna av tungmetaller inte har kunnat beaktas vid avgörandet. De problem som har orsakats härav har kommit fram först senare. Således är de skador som har orsakats av förhöjningen av tungmetallhalten sådana oförutsedda skador som avses i 2 kap. 27 § vattenlagen, fastän de är en följd av försurning. Eftersom förhöjningen av tungmetallhalten emellertid har berott på byggprojektet är de skador som har orsakats därav preskriberade.

Med stöd av de orsaker som det har redogjorts för ovan i punkten "Förrättningsmännens bedömning av hur bestämmelserna i tillståndet har verkställts" anser miljötillståndsverket att vattenuttaget och vattenregleringen inte kan anses ha medfört oförutsedda skador, och de obetydliga försummelserna av tillståndsvillkoren har inte medfört någon skada som skall ersättas.

Rättegångskostnader

Öja fiskelag har yrkat att de oförutsedda fiskeriekonomiska skadorna skall ersättas. Fastän några oförutsedda skador som skall ersättas inte har vållats, har fiskelagets yrkande varit motiverat och till följd av det har man fått ersättningarna att motsvara de vållade skadorna, höjt fiskerihushållningsavgiftens belopp och pålagt en förpliktelse om att utreda byggandet av en fiskväg och andra eventuella åtgärder samt meddelat en del andra bestämmelser som inverkar på sjöns tillstånd. Om inte ersättningsärendet hade blivit anhängigt skulle det sannolikt inte ha bestämts att en slutsyn skall hållas. Härigenom har det på ansökan av det skadelidande fiskelaget följt ett åläggande om ersättning, och förutsättningarna i 16 kap. 27 § 3 mom. för ersättning för kostnaderna uppfylls. Med beaktande av den utomstående arbetsinsats som ärendet krävt och som anlits för det, och av att ärendena vid slutsynen utreds på tjänstens vägnar, bestämmer miljötillståndsverket att kostnaderna skall ersättas med 12 000 euro. Beloppet består av de oundgängliga kostnader på 9 000 euro som orsakats i vattendomstolen, 1 500 euro som orsakats i vattenöverdomstolen och 1 500 euro som orsakats vid miljötillståndsverket.

Lagrum

2 kap. 22 § och 27 §, 11 kap. 14 § och 14 c §, 16 kap. 27 § och 18 kap. 13 § vattenlagen.

Utlåtande om anmärkningar och yrkanden

1. Öjasjöns regleringsbolag

Miljötilståndsverket har beaktat den anmärkning som gäller tiden för att göra en tillståndsansökan om byggandet av en fiskväg och bestämmer på grund av den förflutna tiden att ansökan skall göras senast 31.3.2005.

I fråga om påståendet om att tillståndsbestämmelse 18) är ospecificerad konstaterar miljötilståndsverket att bestämmelsen har preciserats på det sätt som har framförts ovan.

I fråga om orsakssambandet mellan invallningen och försurningen konstaterar miljötilståndsverket att tillspetsningen av surhetsolägenheterna i området beror på att vattenutbytet har försämrats genom invallningen samt på att bassängvattnets buffertkapacitet har försämrats till följd av att vattnet har blivit sött. Genom kalkningen kan olägenheterna minskas och därför lämpar den sig som en vårdåtgärd. Den andel av anskaffningskostnaderna för kalken som har påförts tillståndshavaren är till storleksordningen korrekt i jämförelse med bassängens andel i surhetsolägenheterna. Kostnaderna för åtgärden är inte oskäligen i jämförelse med den nytta som fås därav, så det är inte nödvändigt att sätta ut något kostnadstak.

Biologen Pertti Seppänen som har varit sakkunnig i fiskeriekonomiska frågor vid slutsynen har ansett att Öjasjön skulle ha förlorat 20 % av sitt fiskeriekonomiska värde även utan invallning, och förrättningsmännen har godkänt denna bedömning. Förrättningsingenjören har i sitt utlåtande om anmärkningarna dessutom konstaterat att invallningens inverkan i Larsmosjön och i Öjasjön är av mycket olika karaktär. Larsmosjön (A = 7 300 ha; medeldjup 2,6 m) är avsevärt större och djupare än Öjasjön (A = 1 300 ha; medeldjup 1,6 m). Redan före invallningen hade Larsmosjöns område varit mera likt ett självständigt vattendrag dvs. mera sjölikt. Den nuvarande Öjasjöns område hade för sin del varit i betydligt närmare förbindelse med havet och påminde mera om en havsvik, vilket också har kommit till synes i fiskfångsten. Fångstnivån i Larsmosjöns område hade före invallningen varit 10,5 kg/ha och i Öjasjöns område 37,1 kg/ha. Till båda områdena hade fisk vandrat från det omgivande havsområdet, men i Öjasjöns område var den andel fisk som kommit från det utanförliggande havsområdet avsevärt större. I Larsmosjöns område hade åter största delen av fångsten utgjorts av avkastning från det lokala vattenområdet. Efter invallningen har fångstnivån i Larsmosjön inte gått ner i den mån som i Öjasjön. Fiskens vandring till Öjasjöns område hade främjats särskilt av Bysundet och Norröströmmen, vilka utgjorde en förlängning på Kronoby å och lockade bl.a. lekvandrande sik. Dessutom har fiskvägen fungerat bättre i Larsmosjön än i Öjasjön. Invallningen har härigenom enligt förrättningsingenjören medfört en avsevärt större förändring i Öjasjön än i Larsmosjön och också invallningens andel i fiskeriskadorna har blivit större i Öjasjön än i Larsmosjön.

Miljötilståndsverket anser att den av förrättningsmännen använda beräkningen av invallningens andel i Öjasjöns skador har varit motiverad och något skäl till att ändra den föreligger inte.

3. Österbottens arbetskrafts- och näringscentral

I fråga om yrkandet enligt vilket en förpliktelse om att bygga en fiskväg skall påföras som ovillkorlig konstaterar miljötillståndsverket att det om fiskvägen inte ännu finns sådana tillräckliga planer att det i detta sammanhang skulle kunna bestämmas att en fiskväg skall byggas.

I fråga om myndigheternas befogenhetsfördelning i ärendet om byggandet av en fiskväg konstaterar miljötillståndsverket att enligt tillståndsbestämelse 14 a) skall en utredning i varje fall göras i samarbete med behöriga myndigheter och i samband med tillståndsbehandlingen av ärendet har varje myndighet självständig talan.

I fråga om behovet av att utreda de fiskeriekonomiska skadorna på havsområdet hänvisar miljötillståndsverket till det som har framförts ovan i motiveringarna till beslutet.

I fråga om fiskerihushållningsavgiftens storlek anser miljötillståndsverket, på grund av de orsaker som har framförts närmare ovan i motiveringarna till beslutet, att den är tillräcklig så som den har bedömts i detta skede.

Till den del som anmärkningen gäller surhetsolägenheter anser miljötillståndsverket, utifrån de uppgifter som har kommit fram vid slutsynen, att surhetsolägenheterna inte skall anses vara oförutsedda. Surhetsolägenheterna har man haft kännedom om redan då det beviljades tillstånd att bygga bassängen. Att man i tiden har uppskattat olägenheterna för små, gör dem inte till oförutsedda skador.

I fråga om den anmärkning som gäller anmälan om slutförande konstaterar miljötillståndsverket att anmälan om slutförande inte har gjorts på det sätt som tillståndet för byggandet av bassängen har förutsatt. Alla de myndigheter till vilka anmälan om slutförande borde ha skickats hade emellertid i praktiken senast år 1972 kännedom om att projektet hade blivit färdigt. Vattendomstolen ändrade då partiellt tillståndet angående byggandet av bassängen genom sitt utslag nr 71/1972. När man beaktar innehållet i vattenöverdomstolens beslut 110/1997 och den omständigheten att tio år, enligt 2 kap. 27 § 2 mom. vattenlagen (264/1961) som skall tillämpas, räknas från det att byggnadsarbetet har slutförts och inte såsom enligt den nuvarande lagen från det att anmälan om slutförande har gjorts, har underlåtenheten att göra en anmälan om slutförande inte längre någon betydelse med tanke på bestämningen av ersättningar.

4. Byggnads- och miljönämnden i Karleby stad

Om ansvarsfrågorna när det gäller deltagandet i vårdåtgärder och i fråga om den del av anmärkningen som gäller kostnadsfördelningen konstaterar miljötillståndsverket att bestämmelserna i detta beslut har preciserats att gälla enbart tillståndshavaren.

Till den del som anmärkningen gäller ledningen av planeringen av fiskvägen konstaterar miljötillståndsverket att det är ändamålsenligt att göra

utredningen under ledning av miljöcentralen i samarbete med andra myndigheter och aktörer.

I fråga om den anmärkning som gäller betalningen av ersättningar konstaterar miljötillståndsverket att byggnads- och miljönämnden i Karleby stad inte har någon talan i fråga om de vattenområden som ägs av Karleby stad. Tillståndshavare är det självständiga Öjasjöns regleringsbolag, i vilket Karleby stad är bara en bolagsman. Med stöd därav bestämmer miljötillståndsverket på tjänstens vägnar att ersättningar skall betalas också för Karleby stads vattenområdets del. Regleringsbolaget och staden kan sinsemellan oberoende av tillståndsbestämmelserna avtala om ersättningen för skadorna.

5. Norra Svenska Fiskeområdet

I fråga om byggandet av fiskvägen hänvisar miljötillståndsverket till det som har konstaterats ovan med anledning av arbetskrafts- och näringscentralens anmärkning, och tillägger att tillståndshavaren svarar för de kostnader som orsakas av fiskvägen, om inte något annat avtalas.

I fråga om compensationen för skador som har åsamkats havsområdet hänvisar miljötillståndsverket till det som har framförts ovan i motiveringarna till beslutet, och konstaterar att det inte i efterskott kan bestämmas att dessa skador skall ersättas eller kompenseras. Miljötillståndsverket har godkänt förrättningsmännens förslag angående fiskerihushållningsavgiftens storlek och anser den vara tillräcklig.

6. Öja fiskelag

Allmänna yrkanden

I motiveringarna till yrkandet angående ersättningen för skador på havsområdet har det ansetts att skadorna i fråga borde ha värderats vid slutsynen och det har hänvisats till motiveringarna till vattenöverdomstolens beslut nr 110/1997 angående Öja fiskelags ansökan om ersättning.

Miljötillståndsverket konstaterar att vattenöverdomstolen då upphävde vattendomstolens beslut till följande delar:

- avgörandet att lämna fiskelagets yrkanden utan prövning på den grund att de blivit avgjorda med vattendomstolens lagakraftvunna tillståndsutslag 24.11.1969.
- avgörandet enligt vilket de fiskeriekonomiska skador och men som förorsakats av försurning av vattnet i Öjasjön inte förutsatts uppkomma vid beviljandet av tillståndet.
- avgörandet enligt vilket fiskelagets yrkande inte är preskriberat.

Ärendet återförvisades i dess helhet för handläggning vid slutsynen. Vattenöverdomstolen bestämde att efter att slutsynen hade blivit färdig

skulle vattendomstolen avgöra alla i ärendet framförda yrkanden tillsammans med slutsynsärendet.

Miljötilståndsverket konstaterar att slutsynen gäller samma saker som fiskelagets ansökan om ersättning. De av vattenregleringen och vattenuttaget orsakade skadorna avviker från de av byggandet orsakade skadorna i fråga om preskriptionen. I fråga om avbrytandet av preskriptionen av skadorna bereddes parterna tillfälle att lägga fram tilläggsutredningar. Det beslut som har getts om ansökan om ersättning har upphävts, och i vattenöverdomstolens beslut har inte de ärenden som skall utredas i samband med slutsynen till någon del specificerats.

I vattenöverdomstolens beslut har det således inte bestämts att de skador som orsakas i havsområdet skall utredas. Å andra sidan skulle det inte heller ha hindrat det, om omständigheter som kommer fram vid slutsynen hade gett anledning därtill. Vattenöverdomstolens beslut utgör inte heller hinder för att man efter slutsynen till någon del kommer till samma slutresultat som vattendomstolen i sitt beslut nr 81/1996/3 som gäller Öja fiskelags ansökan om ersättning.

Sammanfattningsvis konstaterar miljötilståndsverket att de skador som åsamkats havsområdet skall anses ha blivit beaktade i vattendomstolens år 1969 givna och lagakraftvunna utslag, bland annat därför att i det här yrkandet på att utsträcka vårdplanen för fiskbeståndet att gälla också havsområdet blivit förkastat. Således är inte skadorna oförutsedda. De skador som åsamkats havsområdet beror enbart på byggandet, inte på vattenregleringen av eller vattenuttaget från Öjasjön. Även om de var oförutsedda skulle de ha preskriberats, eftersom 2 kap. 27 § vattenlagen tillämpas på preskriptionen av dem. Skadorna är preskriberade också i slutsynsärendet, eftersom man vid slutsynen i fråga om preskriptionen av skador tillämpar normala preskriptionsstadganden i vattenlagen.

Det föreligger inte några grunder för att återförvisa ärendet till en syneförrättning eller kompletterande slutsyn.

I fråga om den anmärkning som gäller kontrollen konstaterar miljötilståndsverket att enligt Västra Finlands vattendomstols utslag nr 71/1972 skulle kontrollen av kvaliteten av vattnet gälla Öjasjön samt havsområdet utanför densamma och Larsmosjön. Fastän tillståndshavarens kontroll inte veterligen har sträckt sig till havsområdet, har projektets verkningar likväl i efterskott konstaterats sträcka sig även till havsområdet. Eftersom det med tanke på det allmänna intresset fortfarande är behövligt att kontrollera projektets verkningar i hela det område som påverkas, inkluderar miljötilståndsverket en förpliktelse angående saken i bestämmelse 10 b). Kontrollen av projektets verkningar kan med lätthet kombineras med avloppsvattenkontrollen. I det gällande utslaget ingår inte någon skild fiskerikontrollförpliktelse, fastän de fiskeriekonomiska verkningarna avspeglas ännu mera på havsområdet än vattenkvalitetsverkningarna. Således är det skäl att på motsvarande grunder utsträcka den kontroll som avses i bestämmelse 10 a) även till havsområdet.

Yrkandet som gäller hörandet om användningen av fiskerihushållningsavgiften har beaktats i tillståndsbestämmelse 14). I fråga om det yrkande som gäller en höjning av fiskerihushållningsavgiften hänvisar miljötillståndsverket till motiveringarna till beslutet, och anser att avgiften inte behöver höjas.

Anmärkningen om de samarbetspartner som skall utreda möjligheterna att bygga en fiskväg, som gäller bestämmelse 14 a), har miljötillståndsverket beaktat på det sätt som framgår av tillståndsbestämmelsen i fråga. Vid behandlingen av den ansökan som tillståndshavaren gör hos miljötillståndsverket har Öja fiskelag och andra parter dessutom möjlighet att framställa anmärkningar, yrkanden och påpekanden med anledning av planen.

I fråga om anmärkningen angående åtgärder som skall vidtas med stöd av bestämmelse 18) konstaterar miljötillståndsverket att om åtgärderna förutsätter tillstånd av miljötillståndsverket, kan ägarna till vattenområdet framföra synpunkter på åtgärderna när de använder sin talerätt.

I fråga om Öja fiskelags rättegångskostnader hänvisas till det som sagts ovan i motiveringarna i punkten rättegångskostnader.

Primära yrkanden:

Enligt motiveringarna till yrkandet skulle inte skador som behandlas vid slutsynen preskriberas. Miljötillståndsverket konstaterar att i ett ärende för vilket det har förordnats om slutsyn tillämpas 2 kap. 27 § vattenlagen på preskriptionen av skadorna. I vattenlagen har det inte särskilt stadgats att skadorna i ett projekt som behandlas vid en slutsyn inte skulle preskriberas.

I motiveringarna till yrkandet har det hänvisats till HFD:s beslut 1993 A 50. Miljötillståndsverket konstaterar att för preskriptionens del har nämnda beslut inte någon betydelse, eftersom det i det fallet förordnades att slutsyn skall hållas samma år som projektet blev färdigt.

I anmärkningen finns också en hänvisning till en mening på sidan 90 i betänkandet av kommissionen för vattenrättsliga tillstånd (kommittébetänkande 1993:13): *"Tällöin voi aiheutua vesilain 2 luvun 27 §:n kanssa ristiriitainen tilanne siinä suhteessa, että lopputarkastuksessa selvitetään sellaisia ennalta arvaamattomia vahinkoja, jotka erillisinä korvaushakemuksina olisivat vanhentuneet."*

Till denna del godkänner miljötillståndsverket förrättningsmännens tolkning, enligt vilken behandlingen av preskriberade oförutsedda skador skiljde sig vid en slutsyn och handlagt som separat ansökningsärende på så sätt att en separat, men för sent gjord ansökan om ersättning för skada som orsakats av byggandet skulle kunna förkastas genast såsom preskriberad. Vid slutsynen behandlas enligt officialprincipen också oförutsedda skador som orsakats av eventuell kontinuerlig verksamhet, till exempel av vattenuttag och vattenreglering. På preskriptionen av skador som orsakats av kontinuerlig verksamhet tillämpas den allmänna 10 års preskrip-

tionstiden. Vid slutsynen kan man härigenom bli tvungen att klarlägga varje skadetyps andel oberoende av om den är preskriberad eller ej.

Därför konstaterar miljötillståndsverket att ovannämnda mening av kommissionen för vattenrättsliga ärenden inte påvisar att vid slutsynen utredda preskriberade skador skall bestämmas bli ersatta.

På grund av orsaker som framgår ovan i punkten motiveringar förkastar miljötillståndsverket de ersättningsyrkanden som är inriktade på tiden innan detta beslut vinner laga kraft. Ersättningarna enligt de temporärt gällande bestämmelserna kan inte höjas retroaktivt, men de fås uppdaterade genom detta beslut.

Sekundära yrkanden

I motiveringarna till de sekundära yrkandena i anmärkningen har man utgått från att den allmänna preskriptionstiden 10 år skall tillämpas på skadorna. Miljötillståndsverket konstaterar att på skador som har orsakats av byggandet tillämpas 2 kap. 27 § vattenlagen och på skador som har orsakats av kontinuerlig och också av mot tillståndet stridande verksamhet den allmänna 10 års preskriptionstiden. De oförutsedda skador som har orsakats av projektet för byggandet av Öjasjön begränsar sig till de eventuella skador som har orsakats av förhöjningen av metallhalterna i vattnet, vilka på grund av de orsaker som har framförts i motiveringarna till beslutet är preskriberade.

Miljötillståndsverket anser i likhet med förrättningsmännen att det inte har uppkommit några oförutsedda skador som har orsakats av kontinuerlig verksamhet. Det fel som har skett i placeringen av vattenståndspegeln har inte medfört någon skada som skall ersättas. Några skadevållande försummelse av att iakttä tillståndsbestämmelserna har inte skett, eftersom tillståndshavaren har utfört de uppgifter som har ålagts honom och med undantag för vissa brister som hänför sig till kontrollerna handlat i enlighet med tillståndsbestämmelserna. När tillståndsbestämmelserna uppdateras höjs inte för lågt bestämda ersättningar retroaktivt.

I motiveringarna till yrkandet har man framhållit hänvisningen i vattenöverdomstolens beslut nr 110/1997 till andra stycket i tillståndsbestämmelse 17), enligt vilket tillståndshavarna är ansvariga för av företaget orsakad skada, men och annan förlust av förmån. Miljötillståndsverket konstaterar att tillståndsbestämmelse 17) eller det ställningstagande som finns i vattenöverdomstolens beslut inte innebär att gamla skador skall bestämmas bli ersatta.

Till de delar som gäller avbrytandet av preskriptionen godkänner miljötillståndsverket förrättningsmännens ståndpunkt, enligt vilken först den ansökan om ersättning som har anhängiggjorts 1.2.1994 vid vattendomstolen och delgivits Kemira Oy och Outokumpu Oy 12.7.1994 samt Karleby stad 14.7.1994 är en sådan, i 2 kap. 27 § 2 mom. vattenlagen avsedd ansökan som – med beaktande av det som har sagts bland annat i vattenöverdomstolens beslut 110/1997 – skulle avbryta preskriptionen av eventuella oförutsedda skador. Eftersom preskriptionen inte har avbrutits

med 10 års intervall från år 1969 eller från det år då projektet blev färdigt, så är enbart den omständigheten att preskriptionen har avbrutits formellt riktigt år 1994, inte tillräcklig.

Tertiära yrkanden

- 1) Yrkandet angående skador som har orsakats av vattenreglering i strid med tillståndet förkastas av miljötillståndsverket som obefogat med stöd av det som har framförts ovan.
- 2) Ökningen av surhetsolägenheterna i området orsakas av det till följd av invallningen försämrade vattenutbytet samt av sötvattnets sämre buffertkapacitet. Olägenheterna kan inte förhindras med vattenregleringen och de har inte heller orsakats av vattenregleringen.
- 3) Miljötillståndsverket konstaterar att de eventuella skador som har orsakats av de förhöjda tungmetallhalterna är oförutsedda, men på grund av de orsaker som har framförts ovan är de preskriberade.
- 4) I fråga om det yrkande som gäller ersättning för skador som har orsakats av den försämrade vattenkvaliteten med stöd av tillståndsbestämmelse 18), konstaterar miljötillståndsverket att man inte har förmått iakta den bestämmelse som förpliktar tillståndshavarna att ombesörja att vattenkvaliteten i Öjasjön inte kommer att menligt försämrans. Till denna del är de uppkomna skadorna emellertid preskriberade.
- 5) Till den del som yrkandet gäller ersättning för fiskeriekonomiska skador som har orsakats av brott mot tillståndsbestämmelserna 14) och 15) om vårdplanen för fiskbeståndet och ersättningarna, konstaterar miljötillståndsverket att tillståndshavarna har handlat i enlighet med bestämmelserna.
- 6) De skador som beror på att risslet tas bort vintertid från mynningen av vattenuttagstunneln är obetydliga. Miljötillståndsverket har i bestämmelse 10 a) förutsatt att också mängden av den fisk som hamnar in i vattenuttagstunneln skall kontrolleras. Genom bestämmelse 24) förutsätts åter att en ansökan om översyn av ersättningarna och fiskerihushållningsavgiften samt andra förpliktelser görs före slutet av år 2012. I det sammanhanget är det möjligt att beakta också den skada som orsakas av de fiskar som vintertid hamnar in i tunneln. Sådana här eventuella skador beror på vattenuttaget dvs. på den kontinuerliga verksamheten. På preskriptionen av dessa skulle således den allmänna preskriptionstiden 10 år tillämpas dvs. eventuella skador kan ersättas för en tid av 10 år före det yrkandet gjordes.
- 7) I fråga om ersättandet av kommande skador konstaterar miljötillståndsverket att i bestämmelse 15) har det förelagts att

ägarna till vattenområdena i Öjasjöns område skall ersättas för skadorna.

7. I fråga om **Agda Nybergs** anmärkning konstaterar miljötilståndverket att den nya vattenregleringen av Larsmo-Öjasjön, som avses i beslut nr 56/1996/3, inleddes 1.5.1998. Vid slutsynen och i detta beslut behandlas inte de av den nya, 1.5.1998 inledda regleringen orsakade skadorna, för vilka det i anmärkningen har yrkats på ersättning.

8. Heimo Mäenpää, 9. Pentti Rainosalo, 10. Göran Blomqvist och 11. Lars Sundström

De skador som har orsakats på havsområdet hade de som träffade avgörandet kännedom om när utslaget meddelades, varför de inte har varit oförutsedda. Således kan det inte i efterskott bestämmas att de skall ersättas. Miljötilståndverket konstaterar dessutom att skadorna i fråga skulle vara preskriberade också om de hade varit oförutsedda.

Miljötilståndverket har godkänt förrättningsmännens motiveringar till att försurningsskadorna i Öjasjön inte var oförutsedda skador, varför de inte kan bestämmas bli ersatta.

12. Lars TjÄru

Till de delar som gäller tidpunkten för ersättningsperiodens början konstaterar miljötilståndverket att tillståndshavaren årligen har betalat ersättningar till fiskelagen enligt gällande beslut. Genom det beslut som nu ges justerar miljötilståndverket tillståndsbestämmelsen, och förpliktelserna i den träder i kraft när beslutet vinner laga kraft.

Ersättningarna kan inte bestämmas retroaktivt. I fråga om de skador som har orsakats på havsområdet hänvisar miljötilståndverket till det som har framförts ovan i motiveringarna till beslutet. Det brott mot tillståndsvillkoren som avses i vattendomstolens beslut nr 82/1996/3 har inte medfört några skador som skall ersättas.

SÖKANDE AV ÄNDRING

Ändring i detta beslut kan sökas genom besvär hos Vasa förvaltningsdomstol.

Besvärstiden utgår 27.7.2004.

Besvärsanvisning bifogas.

BEHANDLINGSAVGIFT

Öjasjöns regleringsbolag skall som behandlingsavgift för detta beslut betala 336,38 euro.

§ 3 (1651/1995) lagen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer.

BIRGITTA VAUHKONEN
Birgitta Vauhkonen

KALEVI TIKKA
Kalevi Tikka

Översättningens riktighet bestyrker:
Ort och tid som ovan

Auktoriserad translator

Stina Hallman

I avgörandet har deltagit miljøråden Birgitta Vauhkonen, Kalevi Tikka och Hannu Kokko. Ärendet har föredragits av Kalevi Tikka.
KT/sn

BESVÄRSANVISNING

Besvärsmyndighet Ändring i Västra Finlands miljötillståndsverks beslut får sökas genom besvär hos **Vasa förvaltningsdomstol**. Besvärsskriften med bilagor skall tillställas Västra Finlands miljötillståndsverk.

Besvärstid Tiden för anförande av besvär är sextio (60) dagar från den dag då beslutet gavs, dock så att sagda dag inte räknas med. Om den sista dagen då besvär får anföras är en helgdag, lördag, självständighetsdagen, första maj, julafton eller midsommarafton, fortsätter besvärstiden ännu den därpå följande vardagen.

Besvärsrätt Besvär med anledning av beslutet kan anföras av dem vilkas rätt eller fördel saken kan beröra, samt av registrerade föreningar eller stiftelser vilkas syfte är att främja miljöskydd, hälsoskydd eller naturvård eller trivselen inom det område som påverkas, av de kommuner, miljöcentraler, kommunala miljöförvaltningsmyndigheter som saken gäller, och av andra myndigheter som bevakar allmänt intresse.

Besvärsskriftens innehåll

I besvärsskriften, som riktas till Vasa förvaltningsdomstol, skall anges

- det beslut av miljötillståndsverket i vilket ändring söks
- ändringssökandens namn och hemkommun
- den postadress och det telefonnummer samt den eventuella e-postadress under vilka ändringssökanden kan tillställas meddelanden i saken (om kontaktinformationen ändras skall Vasa förvaltningsdomstol, PB 204, 65101 Vasa, e-postadress vaasa.hao@om.fi, underrättas)
- till vilka delar ändring söks i miljötillståndsverkets beslut
- vilka ändringar som yrkas i miljötillståndsverkets beslut
- de grunder på vilka ändring yrkas
- ändringssökandens, den lagliga företrädarens eller ombudets underskrift, om inte besvärsskriften tillställs elektroniskt (per telefax eller e-post)

Bilagor till besvärsskriften

Till besvärsskriften skall fogas

- de handlingar som ändringssökanden åberopar till stöd för sina yrkanden, om dessa inte redan tidigare har tillställts myndigheten
- fullmakt för eventuellt ombud eller, om besväret tillställs elektroniskt, en utredning över ombudets behörighet.
- en avskrift av besvärsskriften (ifall besvärsskriften tillställs per post)

Hur besvärsskriften skall tillställas miljötillståndsverket

Besvärsskriften med bilagor skall i två exemplar lämnas in till Västra Finlands miljötillståndsverks registratorskontor. Besvärsskriften skall vara framme under tidsfristens sista dag före tjänstetidens slut. Besvärsskriften kan också sändas per post, telefax eller e-post. En besvärsskrift som tillställs elektroniskt (per telefax eller e-post) skall tillställas så att den finns till förfogande i den mottagande anordningen eller datasystemet under tidsfristens sista dag före tjänstetidens slut.

Västra Finlands miljötillståndsverks kontaktinformation

besöksadress:	Bryggerigatan 1, 00580 Helsingfors
postadress:	PB 115, 00231 Helsingfors
telefon:	växel (09) 173 461
telefax	(09) 726 0233
e-post	kirjaamo.lsy@ymparisto.fi
öppettid:	kl. 8 - 16.15

Rättegångsavgift För behandlingen av ärendet vid Vasa förvaltningsdomstol tas av ändringssökanden ut en rättegångsavgift på 80 euro. I lagen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer bestäms särskilt om vissa fall i vilka avgift inte uppbärs.